

ach: Az zered-
ja.
fónikus hangv.
ny. 20.45: He-

Amour és zón-
lázi zene.

var óra. Szabó
munkatársának
iből olvasnak
t, hangverseny
ész műveiből.
áriák.

ecini Pillangó

ar 18.30: Felol-
19: Gramofon.
20: Opera.

gverseny. 9.30:
szó az Egyete-
ásjelentés. 12.05
alajka zeneka-
12.25: Hírek.
dójárásjelentés.
gyar eserkész-
12. sz. „VIII.
aliskola cser-
se Kovács Gy.
el tábori játé-
45: Pontos idő-
hírek. 5: Dun-
Művésztrémák.

30: Gramofon-
zár Elemér dr.
előadása: „Ké-
om multjából”.
számu polgári
nak hangverse-
8.45: A katoná-
Pontos időjel-
hírek, majd ci-

tar.
ne.
zene.
ánérítusok or-
marazene.

armónikus hang-
Poznan. 20.15:
ny.
fon-tánczene.

ss: Egy éj Ve-

ndhalálíg
lej

8- lej)

könyvosztályban
lej portó)

etések

URI DIVAT és ha-
ni szakmában jár-
s volt (áll) keres-
edő megfelelő elhe-
vezkedést keres sze-
n feltételek mellett.
im a kiadóban.

ALKALMI VÉTEL!
leszón eladó jól beren-
ezett részöntőde és
megmunkáló berende-
és, bevezetett árucik-
el. Értekezhetni a ki-
adóban.

SCHWARTZ IG-
ACNÉ orth. képez
ÉGETÁRIUS ÉT-
ERME és tejcsarokka
eg. Ferdinand (Wes-
elényi-utca) 10. szám
latt megnyit. A fel-
aszánt tejtermékek sa-
t készítményeim. —
gyarott naponta frisse-
k és bivalytej ház-
k és 120 litra is kap-
tató

SZOBÁ konyha ju-
s 1 re kiadó Strada
aurilor 8.

OSINOSAN butoro-
oz, különbejáratu ut-
ai szoba kiadó. Far-
as, Pap-u. 32.

XIII ÉVF. * SZAM 14/
Cluj—Kolozsvár, 1930
június 28 Szombat
5690 ÉV - TAMUZ 2

Az Új Kelet az egyetemes erdélyi
és banáti zsidóság napilapja

Cikkeink
forrás m

Kéziratok
és megörzés

Díszter 2. H. e. 8.

TAXA
PLATITE
No. 24

Ramasetter Robert

BUDAPEST

Ara 5 lej

ÚJ KELET

ZSIDÓ POLITIKAI NAPILAP

Szerkesztőség és kiadóhivatal:
Strada Baron L. Pop (v. Brassai-
utea) 16. szám. Telefon: 9-77.

ELŐFIZETÉSI ÁRAK:

Egész évre . . . . . 1150 Lei
Félévre . . . . . 600 "
Negyedévre . . . . . 320 "
Egy hónapra . . . . . 110 "

KULFÖLDI
ELŐFIZETÉSI ÁRAK:

Egy óra 1 dollár (vagy ennek
megfelelő pénznem).
Egy évre 10 dollár.

Hirdetések árifa szerint
vételnek fel.

Interimáris-bizottság és demokrácia

A kormány levétette a parlament napirendjéről azt a javaslatot, amely nosza elteret és széles jogokat kivánt biztosítani a községek élén álló interimáris bizottságoknak. A szociáldemokráta és a kisebbségi képviselők támadásainak pergőtüze, Stere híveinek energikus felszólalásai olyan atmoszférát teremtettek a kamarában az egyezkedés javaslatával szemben, hogy annak további tárgyalása és megszavaztatása súlyos és beláthatatlan komplikációkra adott volna minden bizonytalanságot. Örvendés dolog, hogy a kormányban megvált a lelkiro a javaslat visszavonásához és még örvedesebb, hogy ez a parlament határozott intervenciójára történt, amelynek hosszú idő után első ízben nyílt alkalma eredményesen élni az alkotmányban biztosított jogával és ellenőrzést gyakorolni a kormány aktusai fölött.

Mindez azonban mit sem változtat azon, hogy a javaslat betervezése ténylegesen megtörtént. Le e tény egyarában elegendő arra, hogy meggondolásra késztesse és aggodalommal töltse el mindazokat, akik egy valóban demokratikus rezsim hajnalát köszöntötték a nemzeti parasztpárt uralomra-jövevényében. Mi történt itt tulajdonképpen? A belügyminisztérium egyszakaszos javaslatot terjesztett a képviselőház elé a közigazgatási törvény 536. paragrafusának módosítására vonatkozólag. Látszólag igen ártatlan és közérdekű módosításról volt szó. A belügyminiszter szerint azért lett volna szükség rá, hogy az adminisztráció folytonosságát biztosítsa azokban a községekben, amelyeknek választott tanácsai különböző fellebbezések miatt még nem kezdhették meg működésüket. A valóban azonban ez az egyetlen szakasz elegendő lett volna ahhoz, hogy lábbal tiporja a községi önkormányzat, az autonómia elvét és megfosssa a városok és falvak lakosságát attól a jogától, hogy ellenőrzést gyakorolhasson a községek vezetőinek gazdálkodása fölött. A javaslat ugyanis ugyanazokkal a jogokkal ruházta fel az interimáris bizottságokat, amelyekkel eddig csak a választott község tanácsok rendelkeztek. Ezenkívül pedig megszünteti azt a het-hónapos határidőt, amelyet a közigazgatási törvény eredeti formájában az interimáris bizottságok életének megszabott.

Mit jelent ez a valóságban? Hogy mindazokban a helyiségekben, ahol a választások során a kormány nem sikerült egy a maga képre szabott tanácsot választani, a községek megnyilatkozásának semmibe vételével továbbra is a központi hatalom által kinevezett emberek intézik a községi adminisztráció sorsát. Az interimáris bizottság — mint azt a neve is mutatja — átmeneti jellegű és a törvényhozó elgondolásában arra hivatott, hogy egy választott tanács felosztatása és az új tanács megalakulása közötti ürt betöltse, biztosítva ezáltal a községi gazdálkodás folytonosságát. A törvény szerint azonban az interimáris bizottság nagyobb szabású tranzakciók keresztylvtelére, kölcsönök lekötésére, a költségvetés megszavaztatására nem jogosult. Annál is kevésbé, mert a községi autonómiának egyik alapelve az, hogy községi terhek vállalása csak azoknak a hatáskörébe tartozik, akiket a község lakosságának bizalma és nem a végrehajtó hatalom akarata állított a közigazgatás élére. Ezeket a megszorításokat egyetlen tollvonással hatályon kívül próbálta helyezni a belügyminisztérium egyszakaszos javaslatával.

Az interimáris bizottságok az elmúlt tíz esztendőben közéletünknek egyik legfájdalmasabb jelenségeként képeztek. Az egymást váltogató kormányok az interimáris bizottságok útján megtöltötték

parthiveikkel a városok vezetését, megfosztották a lakosságot az ellenőrzés jogától és így a községi adminisztráció is a korrupció oleso prédája lett. A nemzeti parasztpárt programjának egyik legsarkalatosabb tételét képezte a közigazgatási decentralizáció és a községi önkormányzat elve. A Maniu-kormánynak súlyos harcába került, amíg a nagy közigazgatási reformot az ellenzéki pártok zajos tiltakozásai ellenére is keresztülharcolta. Ez a reform, bár eszmei elgondolásában és elvi tisztaságában különböző retusálásokat szenvedett, alkalmas lett volna arra, hogy új érat nyisson meg a romániai közigazgatás életében. A közigazgatási törvény becsületes végrehajtása ugyanis azt jelentette volna, hogy az adminisztráció súlypontja Bukarestből az egyes országrészekbe toódik el, a városok és falvak lakossága pedig a vá-

lasztói jog kiszélesítése és a választások tisztaságának biztosítása révén végre abba a helyzetbe jut, hogy önmaga választotta vezetőikkel intéztesse sorsát.

Nem így történt. A tartományi igazgatóságok hat hónappal felállításuk után még mindig csak papiroson léteznek, mert ugyanaz a kormány, amely életre hívta őket, vonakodik olyan hatáskörrel felruházni a kormányzókat, hogy azok valóban betölthessék missziójukat. Még ennél is súlyosabb és fájdalmasabb volt azonban az a kísérlet, amely a községeket próbálta az alkotmányban is biztosított önkormányzati joguktól megfosztani. Nem kívánjuk most külön is kommentálni azt, hogy egy ilyen rendelkezés ele nemcsak a nemzeti parasztpárt politikai ellenfelei, hanem elsősorban a kisebbségek ellen irányul. Megelégszünk azzal, hogy idézzük Jacobescu beszarábiai képviselő szavait, aki a javaslat tárgyalásánál azt mondta, hogy „nem a

nemzeti parasztpárt, hanem a liberális párt programját képezte a kisebbségek elnyomtatása. Mi a kisebbségekkel való barátságos együttműködésért harcoltunk, ellenzéki küzdelmeink tiz esztendeje alatt”.

A kormány visszavonta a javaslatot. Ez azonban nem változtathat azon, hogy a javaslat betervezése megtörtént s hogy a nemrég demokratikus elveket valló nemzeti parasztpárti kormány nem tartotta programjával incompatibilisnek egy ilyen javaslat elkészítését. És ha meggondoljuk, hogy Mironescu külügyminiszter egy angol lap hasábjain a parlamentarizmus mai formája ellen foglalt állást, akkor valóban meggondolás tárgyát kell hogy képezze az: mi is maradt meg tulajdonképpen a nemzeti parasztpárt demokratikus hitvallásából? Ami az utóbbi időben történt, mind annak bizonyítéka, hogy a nemzeti parasztpárt a kormányon „elégelti azt, amit imádott és imádja azt, amit elégetett”. (k. r.)

Tardieu a kamarában cáfolta, hogy Franciaország titkos fegyverkezést folytat

Bizalmat szavazták a kormánynak

Páris, június 27. A képviselőház tegnapi ülésén szociáldemokrata részről javaslatot terjesztettek elő aziránt, hogy a törvényhozás küldjön ki bizottságot a titkos pénzügyi és hadi alapok kezelésének felülvizsgálására. Az indítványt Tardieu ellenzte s méltatlankodva állapította meg, hogy a parlamenti ellenzék akciójának már

külföldön is visszhangja támadt, ami nem nagyon kívánatos. Tardieu tiltakozott az ellen, hogy Franciaország titkos fegyverkezést folytatna. Leszögezni kívánta, hogy az alapokat a parlamenti bizottság felülvizsgálta és azok multheti kezelését teljesen rendben levőnek találta és megállapította,

hogy az alapok kérdése teljesen tisztázott. Így az újabb felülvizsgálat szükségtelen. A miniszterelnök a szavazás elrendelése előtt felvetette a bizalmi kérdést s a képviselőház 330 szavazattal 262 ellenében el is vetette a javaslatot és a kormánynak megszavazta a bizalmat.

A „Dél csillaga” Newyorkba érkezett

Leszállásakor az óriási sokaság előtt akrobata mutatványokat végzett. A bátor pilóta kijelentette, hogy nem vállalkozik újabb óceánrepülő-utra

Newyork, június 27. A Southern Cross óceánrepülőgép a roosewelföldi repülőtér fölé érkezve légi akrobata-mutatványokat végzett, melyeket három hangosfilmvállalat operatőrei filmre vettek fel. A repülőtérén egybegyűlt óriási sokaság bámolattal szemlélte a nyaktörő mutatványokat. Leszállás után a rádiótársaságok megbízottai elől a rendőröknek kellett megvédeniük Kingsford Smithet és utasait. Számos rádióadóadásra vonatkozó ajánlatot tettek a bátor óceánrepülőnek és közben majdhogya ősz sze nem préselték a gépből nagy frissességgel kiszökkenő pilótát. Az üdvözlések után Kingsford Smithet és társait a virágokkal ékesített Roosevelt-szállóba kísérték.

Az óceánrepülő az újságírók előtt kijelentette, hogy utjuk nagyon veszélyes volt. Még mindig annyira az élmények hatása alatt van, hogy nem tehet más kijelentést, mint hogy még egyszer nem vállalkoznék az Atlanti-óceán északi részének nyugati iránybani átrepülésére. Kingsford Smith hangoztatta még, hogy egyelőre újabb óceánrepülésre nem gondol és a legközelebbi veszélyes vállalkozása az lesz, hogy megnősül. Ma a newyorki városházán szűkebbkörű fogadtást rendeznek az óceánrepülő tiszteletére, míg a nagy nyilvános ünneplés esetleg csak napok múlva lesz.

London, június 27. Newyorkból jelentik, hogy a washingtoni angol nagykövetség és az ir követ megérkeztek repülőgépen Newyorkba, hogy részt vegyenek Kingsford Smith óceánrepülő fogadtási ünnepségein. A Dél csillaga egyébként ismételtlen megszaktított ut után este 7 óra tájban hagyta el Ujškócia déli részét s kevéssel utóbb megjelent Halifax felett. A lakosság felismerte az 1500 láb magasságban tavonuló repülőgépet és óceánrepülőt lelkesen megéljenezte.

TELJES AZ ANARCHIA BOLIVIA FŐVÁROSÁBAN
Newyork, június 27. A lapoknak jelentik a bolíviai La Pazból, hogy Bolívia fővárosában és környékén teljes az anarchia. A forradalmárokat nem tudják megfékezni. Több helyütt véres harcok voltak a lázadókkal és a felkelők mindenütt sikeresen tartják pozícióikat. Az állami főtisztviselőket és a külföldieket üldözik. A konzulok és követeik kormányaitól kérték utasítást, hogy a személyi biztonságukat is fenyegető zürzavaros állapotok között maradjanak-e helyükön.

HOCHMANN AURORA orth. zaldó
leányinternátusa
megnyílik Clujon szeptember 1-én
Felvesz urleányokat korlátolt számban, kilenc évestől kezdve teljes ellátással. Kizárólag német, francia társalgás. Vallásos felügyelet. Kellemes, családias otthon. Kifogástalan ellátás
Az intézet zene, nyelvek, iparművészet, irodalom stb. terén, szakszerű és nívós továbbképzést nyújt.

Dávidovits Móse Leib

— En meg azt mondom: az életnek — különösen a mai viszonyok között — egyetlen érdeme az, hogy az ember minden pillanatban megszabadulhat tőle. El se bírom képzelni, milyen iszonyúan fojtó érzés lehet egy lerongyolódott életet akaratlanul cipelni, mint tevé a pupját.

Alig negyvennyolc órával ezelőtt mondta el ezeket a szavakat kávéházi főzrészletében. Az élet mostohaságáról esett szó s ő idézte a Talmudot. Mert bölcsen, a Sammaj és Hillel tanítványok már annakidején formális szavazás útján döntöttek a kérdés fölött. Kimondták, hogy jobb meg nem születni...

S ki mert volna negyvennyolc órával ezelőtt arra gondolni, hogy Dávidovits Móse Leib egy ilyen röpke véleményben a maga végzetes ítéletét mondja ki? Hogy ez a nagytudású, az építés energiájától duzzadó ember ilyen sötét tervekkel foglalkozik és ma már egy nehéz röggel lesz fájdalommasabb a szigeti zsidó temető?

A héber könyv szerelmese volt. Évtizedeken át páratlan odaadással gyűjtötte, kutatta, babusgatta a héber könyveket. Hosszu utakról, ha hazatért, előbb könyvtárához ment. Bonyolult üzleti tárgyalásai között is a héber könyvről esett szó, örömmel csillogott fel a szeme. Látni kellett, hogyan tud egy ember rajongani a héber betűért.

Barátai között gyakran beszélt a könyvekről. Sorsa van minden könyvnek — mondotta — s ezek a sorsok érdeklik őt. De valamennyi között a legérdekesebb a Biblia sorsa. Mert ez a leggigászbib, a legmaradandóbb mű. Dávidovits Móse Leib szerint a rengeteg héber mű csak azért van történelmileg olyan egyszerűen konzerválva, mert a Biblia halhatatlan nyelven vannak megírva. Páratlan könyvtárában a Bibliának száznál több, a legkülönb kiadásokban megjelent példányát őrizte.

És a halhatatlan betűk rajongója mosolyogva nézte roppant koporsójának zárulását.

Pár évvel ezelőtt nagyon szépen élt. Háza, üzlete, öt sikerült gyermeke volt. A megyében nagy tekintélynek örvendett. Ez a tekintély és a minden oldalról megnyilvánuló hódolat kijárt a korrekt, talpig becsületes kereskedőnek és a kiváló talmudkapacitásnak.

Mert Dávidovits Móse Leib valamennyi jó emberi tulajdonsággal meg volt áldva. Rengeteget tudott, de sose kérkedett vele. Szerény volt és elégedett. Könyvein kívül egyetlen boldogsága volt, ha titokban segíthetett embertársain s áldásos kezei nyomán kisebb lett a jaj és a fájdalom.

...S amikor döbbenetes halálának híre szétfutott, a szigeti zsidók riadtan néztek egymás szemébe. Mi ez? Már itt tartunk? A letört egzisztenciák szimbóluma ez?

És bomlott könyörgéssel zokogtak az élet haragja előtt.

Emlékszem: úgy tett, mintha bele-mélyedne a vaskos amerikai lapóriásokba, szeméi a távolba révedeztek, sóhajtott és mondta:

— Fiam, te még fiatal vagy, nem ismered az életet. Söhse szállj perbe az emberekkel, mert sokszor bizony nagyon esunya dolgokat művel az ember, de nem a saját akaratából. Az idő, fiam, az hozza magával. Épp ezért bocsáss meg nekik.

Dávidovits Móse Leib, a tudós, a szeretett ember, a mármaroszi zsidóság jelenjének drága valósága azért halt meg, mert nem volt kenyere — és én bocsássak meg az embereknek és ne szálljak perbe velük?

Schön Dezső

Első osztályú orth. kóser penziókat Szovátana fő centrumban fűrdőigazgatósággal szembeni Krisztina villába helyezték át. Felvilágosítással szolgál Stark Ferencz.

Kinevezték az új német pénzügyminisztert

Berlin, június 27. Hindenburg elnök Dietrich birodalmi gazdasági minisztert birodalmi pénzügyminiszterre nevezte ki és a birodalmi gazdasági miniszter-

rium vezetésével Trendelenburg gazdasági miniszteriumi államtitkárt bízta meg. Utóbbi megbízás ideiglenes jellegű

A hindu nacionalista kongresszus a Simon-bizottság jelentésével foglalkozik

Ujabb véres összeütközések Bombay tartományban

London, június 27. Bombayban ma a hindu nacionalista kongresszus végrehajtó-bizottsága ülést tart és ezen megfogják tárgyalni állásfoglalásukat az alkotmányozó Simons-bizottság jelentésével szemben.

A bíróság négy hindu asszonyt tegnap Suratban a bojkottmozgalomban

való részességmiatt 1-3 évi börtönbüntetésre ítélte.

Bombay tartomány különböző városaiiban újabb véres összeütközések voltak a nacionalista hinduk és a karhatalom között. Számos sebesültet kórházakba kellett szállítani.

„Abrahám ben Abrahám” a volt szerb kapitány elmondja, a zsidó hitre való áttérésének történetét

Ungvár, június 27. Az elmúlt hetekben vendége volt az ungvári cionisták imaházának: egy pozsonyi cionista, névszerint Tomasehoff Ernő s egy ismeretlen feketezakállas férfi. Az ismeretlen férfi nagy faliszit borított a vállára, chaszidmódra a fejére öltette és jámbor ájtatoskodásba merült. Imádkoztak és senkinek se tűnt fel semmi. Midőn azonban az ismeretlen férfit a Tóra elé akarták szolítani, és *Abrahám ben Abrahám*-nak nevezte magát, egyszerre mindenki

felfigyelt és kíváncsi szemmel tekintett a vendégre.

Vajon ki lehet ez az Abrahám ben Abrahám, aki kétségtelenül proselyta? — kérdezték egymástól a jelenlevők.

Tomasehoff, aki az ismeretlen kalauzolta, a következő felvilágosítást adta:

— Egy Sm. nevű szerbiai pravoszláv család leszármazottja ő, aki hét évvel ezelőtt a zsidó hitre tért. Antwerpenben lakik és foglalkozására nézve — természetesen — gyémántszelő és gyé-

Phönix

Életbiztosító Társaság

Alapítatott 1882. évben.

Központi vezérigazgatóság: WIE

Romániai igazgatóság: București, Bulev. Elisabeta No. 16.

Erdélyrészi Ellenőrző Iroda: Cluj, Str. Nicolae Iorga 16.

Bukovinai és besszarábiai vezérképviselő: CERNĂUȚI, Str. Reg. Ferdinand 1.

A társaság működési területe: Ausztria, Belgium, Bulgária, Csehszlovákia, Egyiptom, Franciaország, Görögország, Hollandia, Jugoszlávia, Lengyelország, Magyarország, Németország, Olaszország, Palesztina, Románia, Spanyolország, Tunisz, Törökország.

A társaság fejlődését az utóbbi 20 évben a következő számok mutatják:

Év	Biztosítási állomány	Díjbevétel	Biztonsági alapok
1913	K 224,887.549.—K	9,733.268'07K	60,502.808'81
1924	S 430,944.943.—S	27,541.688'77S	53,051.954'77
1925	" 655,028.355.—"	37,693.246'18"	77,037.672'54
1926	" 1,079,703.694.—"	49,481.752'88"	149,308.416'44
1927	" 1,299,431.738.—"	63,691.607'36"	192,368.487'51
1928	" 1,787,935,715.—"	85,477.026'47"	242,111.271'97

1929 év végével

a biztosítási állomány

két milliárd és kétszáz millió schillinget,

a díjbevétel

százhuszonöt millió schillinget és

a biztonsági alapok

háromszáz millió schillinget tett ki.

A „Phönix”

kedve-ményes szerződést kötött a K. K. L. jeruzsálemi főirodájával, a Makkabi Világszövetséggel, a Mizrahi több országos szervezetével, a Wizo zsidó nők világszövetségével és még több nagy zsidó testülettel.

Vezérigazgatóságok: Arad, Braşov, Bucureşti, Cluj, Cernăuţi, Chişinău, Mediaş, Oradea, Sătmăre, Sibiu, Târgu-Mureş, Timişoara.

Gyermek, járadék és nyugdíjbiztosítás: Legmodernebb kombinációk és méltányos díjtételek az életbiztosítás minden ágában. A vezérigazgatóságok díjtalanul adnak pontos kalkulációt és mindennemű felvilágosítást biztosítási ügyekben.

mántkereskedő.

Nagyon érdekelt az eset, mert hiszen minden áttérésnek érdekes háttére szokott lenni és azért megkértem látogasson meg lakásomon.

Egy pohár karmel-bor mellett hosszasan elbeszélgettük, miközben Sm. a következőket mesélte áttérése történetéről:

— Ne gondolja, hogy valami szerelmi regény, vagy érdekes vezérelt engem a zsidósághoz. Nem! En „Ger cedek” vagyok és meggyőződésből lettem zsidóvá. Kerestem az Istent, kerestem az igazságot és utam a zsidósághoz vezetett. Az első ösztökélést ehhez a haretéren, a lővészárokban nyertem, ahol mint a szerb hadsereg tisztje aktív szolgálatot teljesítettem.

Egy eset zsidó hátizsákjában ugyan is felfilint találtam. A tefilin tartalmáról nálunk különböző verziók vannak forgalomban, mik a zsidóságot igen rossz fényben tüntetik fel. Midőn felszakítottam a kis bórdobozokat és belsejükből szitok és babonás varázsszavak helyett a zsidó „Hiszekegy”-et találtam, hirtelen megértettem, hogy a zsidósággal szemben nagy igazságtalanságokat követnek el. Ettől kezdve behatódóan kezdtem foglalkozni a zsidó problémákkal és a zsidó vallási kérdésekkel. Olvastam zsidó könyveket és a zsidó történelmet, amíg aztán megelégedtem bennem a zsidósághoz való áttérésem gondolata.

A családom — természetesen hallani sem akart róla. Anyám kitagadott és bátyám, aki a szerb hadsereg ezredese, lelővéssel fenyegetett meg, de mindaz nem ingatott meg elhatározásomban.

Mint hogy pedig odahaza, mint aktív tiszt nem térhettem át és minthogy a megmagyarázhatatlan belső kényszer, hogy a zsidó hitre áttérjek, napról-napra jobban elhatalmasodott rajtam, egy napon bejelentés nélkül otthagytam a családomat és külföldre szöktem.

Néhány hónapi vándorlás után Munkácsra érkeztem és felkerestem az ottani rabbinátust, hogy felvétessem magam Abrahám kötelékébe.

Munkácsra több hetet töltöttem, szorgalmasan tanultam zsidóul, amde Spira rabbi lebeszélte arról, hogy a zsidó hitre térjek. „Nehéz zsidónak lenni”, mondotta és nem akarta áttérítésemét vállalni.

Elutaztam Munkácsról, hogy olyan rabbit találjak, aki elvállalja Abrahám szövetségébe való felvételemet. Így jutottam el az erdélyi Tordaanyosra, melynek rabbinátusa elvállalta az áttérítésemet, ami csakhamar meg is történt.

— Dehát Ön olyan tökéletesen beszél zsidóul és a chaszidikus szokásoknak hódol. Hol tanulta és miképpen sajátította el mindazt?

— Lengyelországban — felelte — és pedig Vlnában, Varsóban és Lodzban, ahol hosszabb ideig jésivákat látogattam és chaszid körökben éltem. Lengyelországból végül is kénytelen voltam elköltözni, mert a hatóságok állandóan zaklattak és többször ki is utasítottak. Így kerültem Németországba, majd Belgiumba, ahol megtelepedtem és gyémánt csiszolással kerestem meg a kenyerem.

Két évvel ezelőtt aztán megnősültem. A sadchenom nem volt kisebb ember, mint Amiel, az antwerpeniek tudós, nagy rabbija. Feleségem nagykarolyi származású Sternberger leány, Sternberger Elza, a híres zsidó iparművész nő huga, híres rabbik sarja. Természetesen szigorú orthodox életet folytatók és házam ama kevés antwerpeni házak közül való, ahol szigorú községi uralkodik. Ime ez a története az áttérésemnek.

— És vajon tökéletesen a zsidósághoz tartozónak érzi magát?

— Tökéletesen. Olyannyira, hogy a zsidó üldözések és a palesztinai arab zavargások éppúgy hatottak rám, mint a született zsidókra. Vándorlásaim alatt természetesen sok csunya zsidó hibára akadtam, így pl. nem igen tudtam megérteni a chaszidok egymásközötti gyűlölködését sem, ami gyakran véres verkedésben jutott kifejezésre. Amde idővel megtanultam, hogy a zsidóknak sem kell ebben a tekintetben jobbaknak lenni, mint a nemzsidóknak és végreményben azok általános emberi hibák. A chaszid-harcok pedig közönséges partivillongások, amilyenek minden népnél előfordulnak.

A cionizmus igen szimpatikus előttem noha sokat még nem foglalkoztam vele. Annál lelkesebb azonban a feleségem, aki minden cionista mozgalomban részt vesz.

Miután még megígértem Abrahám ben Abrahám „ger cedeknek”, hogy rokonaira való tekintettel nem írom ki a nevét, igazi zsidó „gut sabesszal” elköszönt és a templomba ment minchát imádkozni.

H

Kis tulajdossal a loitam már a vi beszélni. Konfe tekben, négyvöl szen rendkívül tar. A nagy kik pedig elism ternacionalis sz kivétel nélkül Weizmann robus kolow szines lira jahu Lewin kép mondását. Ussz ható felépítést, val felépített po phen Wise hurei lottam őket mi világban északt nyugatig szonko gatti érdemes. zsidó gondolatna egyik közülük n ben, akik szavuk tók százezreit bü ták meg az eszm

Minde szonok Hamery, a mos nagyszerű palesz ta rám a legnagyobb dom, hogy az elő ó a legnagyobb s Olschwanger bü kétségtelenül nag sitmény, mint eg És mégis a ma l közöl Hamery a mélyebben. Ő rez olyan burokat, egyetlen szonok: Pedig Hamery szonoklás s ha kezdem. Hamery szonok a szó hét Beszédeit nem ép strukciójá nines nek, ninesenek sz esenek óramü po poének, még csak szavak ninesenek, amit általában a s hetetlen kellekine

Itt. Erdélyben magyarul beszél é beszél jól magyar egy kicsit elfelejté előadása néha dö találja meg mind zést és bizony gramatikai hibák egyszerűbb uccai sőt gyakran régi tása alatt átsiklik észre sem veszi, ausdrökokat” has teljesen szalonképe

— Még ha belő ja néha, ha valam síteni és a legnag beszél a görög-rón ról”.

Mondom, semmi technikai felkész nevezett irodalmi csen a beszédeik zsidó szonokok kö a legjobban, ű rag magasságokba, ahó tóttam volna el. M dei nem beszédek, vulkán eruptiv k nek láváját a mel ereje röpti ki. Esz bernek arra gond annyira leköti az. egy parttalan, hön ömlik szájából a s formátlanul, de e legnakaesabb szk ragadja.

Az egyik nagyot a megye prefektus előadását. Az előa extázisban szoron zeit és azt mondot

— En egy goj éreztem ki egy földszagot.

Hamery előadá elementáris, az ősi zsidó valóság kel

A kém

Hameiry a dobogón

Kis jutással azt mondhatnám: hallottam már a világ legjobb szónokait beszélni Konferenciákon, parlamentekben, népgyűléseken a szónok egészen rendkívüli mestereivel találkoztam. A nagy zsidó szónokokat, akik pedig elismerten vezetnek az internacionális szónokvilágban, szinte kivétel nélkül ismerem. Hallottam Weizmann robusztus filippikáit, Szokolov színes lírai előadását, Schemarjahu Lewin képektől duzzadó mese-mondását, Ussischkin porölyűtéséért ható próféciáit, Jabotinsky vaslogikával felépített politikai expozéit, Stephen Wise laureás kirohanásait, hallottam őket mind, akik ma a zsidó világban északtól délég és keletől nyugatig szónokolnak, akiket meghallgatni érdemes, akik hirdetői az új zsidó gondolatnak. Majdnem mindegyik közülük mester a maga nemében, akik szavuk esengésével a hallgatók százezreit büvölték el és hódították meg az eszmének.

Mind a szónokok között Avigdor Hameiry, a most körünkben időző nagyzerű palesztinai poeta gyakorlatilag a legnagyobb hatást. Nem mondom, hogy az előbb említettek között ő a legnagyobb szónok, mert például Olschwanger bűbajos előadómódja kétségtelenül nagyobb művészi teljesítmény, mint egy Hameiry előadás. És mégis a ma beszélő zsidó nagyok közül Hameiry ragadott meg a legmélyebben, ő rezdített meg bennem olyan burokat, amelyek eddig még egyetlen szónoknak sem rezonáltak.

Pedig Hameiry mestersége nem a szónoklás s ha alaposan analizálni kezdem, Hameiry nem is szónok. Nem szónok a szó hétköznapi értelmében. Beszédei nem „épít fel”, semmi konstrukciója nincs ezeknek a beszédeknek, nincsenek szónoki fogások nincsenek óramű pontosságra beállított poének, még csak szép, színes szavak sincsenek, semmi nincs abból, amit általában a szép beszéd nélkülözhetetlen kellékeinek tartanak.

Itt, Erdélyben Avigdor Hameiry magyarul beszél és elárulhatom, nem beszél jól magyarul. Tizenöt év alatt egy kicsit elfelejtette ezt a nyelvet. Az előadása néha dőcög, akadózik, nem találja meg mindig a helyes kifejezést és bizony nem egyszer súlyos grammatikai hibákat is csinál. A leggyorsabb uccai nyelvet használja, sőt gyakran régi reminiscenciák hatása alatt átsiklik a pesti argotba és észre sem veszi, hogy olyan „kraft-ausdruckokat” használ, amelyek nem teljesen szalonképesek.

— Még ha beledöglünk is — mondja néha, ha valamit nagyon akar erősitni és a legnagyobb nonchalanceal beszél a görög-római istenek „fattyairól”.

Mondom, semmi keresettség, semmi technikai felkészültség, semmi ugynevezett irodalmi hatásvadászat nincsen a beszédekben s mégis a nagy zsidó szónokok közül ő tetszett nekem a legjobban, ő ragadott magával olyan magasságokba, ahova nélküle nem jutottam volna el. Mert Hameiry beszédei nem beszédek, hanem egy ember-vulkán eruptív kirobbanásai, amelyek látványát a mély meggyőződés izzó ereje röpti ki. Eszébe sem jut az embernek arra gondolni, hogyan beszél, annyira lekötö az, amit beszél. Mint egy parttalan, hőmpolygó áradat, úgy ömlik szájából a szó, néha durván és formátlanul, de ez az áradat még a legmakacsabb szkeptikust is magával ragadja.

Az egyik nagyobb erdélyi városban a megye prefektusa is végighallgatta előadását. Az előadás után valóságos extázisban szorongatta Hameiry kezét és azt mondotta:

— En egy goj vagyok, de először éreztem ki egy zsidó beszédjéből a földszagot.

Hameiry előadásaiban valóban az elementáris, az ősi, a földdel összenőtt zsidó valóság kel életre. Olyan fris-

sen, olyan elvően bugyognak elő a mondanivalói, hogy újra és újra frapirozza a hallgatókat. Olyanokat mond, amikre senki sem mer gondolni, de amelyeknek mélyén az igazság magva van.

— Szeretném én látni azt a zsidó kommunistát — mondotta például egyik beszédében —, aki ne éljenezne, ha Jeruzsálemben végigkocsizna a zsidó király hatlovas hintóján.

Az emberek önkénytelenül tapsra ütök össze a tenyerüket, mert nyomban megérzik a finom szimbólumot, amely a szavakból feljűk árad.

Nagyon érdekes, hogy ennek a harcos, lángoló, nemzeti érzésű költőnek a beszédeiben sohasem lehet hallani a gyűlölet egyetlen szavát sem. Sem az arabok, sem az angolok, sem az asszimilánsok ellen nem beszél gyűlölettel. Az antiszemitizmust betegségnak tartja. Ép úgy, mint az asszimilációt. Mind a kettőt gyógyítani kell.

Mondanivalóit mindig olyan adatokkal támasztja alá, amelyek mély és megalapozott tudásról tesznek tanúságot. Nem egyszer fordultak a hallgatói hozzá azzal a kéréssel, honnan szerezte ezt a rengeteg tudást? Híyenkor ingerülten válaszol:

— Hát egy lírai költőnek éppenséggel analfabétának kell lennie!

A hasonlatai néha mélyebben világítanak bele egy kérdésbe, mint tíz hosszú beszéd.

— Mi a tragikum? — kérdi például. *Lélek test nélkül.* Laer király trón nélkül, bíbor nélkül, hatalom nélkül: tragikus alak.

— És mi a komikum? *Test lélek nélkül.* Komikus az udvari bolond, ha felölti magára a király palástját, koronáját és a trónszékbe ül.

A zsidóság a tragikum típusa volt kétezer éven keresztül, ezért vágyódott folyton a királyi fenségesség után. Most Palesztinában a zsidó lélek visszaköltözik a testbe. De nagyon kell vigyázni, nehogy a tragikumból

komikum váljék: test lélek nélkül, zsidó Palesztina zsidó szellem nélkül.

A legritkább eset, hogy egy jó költő egyuttal jó szónok is legyen. Hameiry, mint említettem, nem a szó köznapi értelmében vett szónok. De szónoki hatása mégis vetekedik a legnagyobb mesterekével. Mert amikor beszél, akkor keresetlenül, őszintén, önmagát adja, az ő egész különös, forrongó, színes, de mindenképpen lebilincselő egyéniségét, poeta szívét és a zsidó feláramlásért égő és eléggő lelket. Nem rejtozik álaré mögé, még a szavak álaréja mögé sem, az eleven, véres valóságot vetíti hallgatói elé, amely nem mindig szép, nem mindig kellemes, de mindig igaz.

Ezért jelent Hameiry minden előadása elmulhatatlan élményt mindazok számára, akik őt hallják.

Marton Ernő

Avigdor Hameiry ma, szombaton este 9 órakor előadást tart a héber irodalomról a Str. Filipescu (Szentlélek uca) 6. szám alatti klubhelyiségben.

Kegyelmet ajánlottak egy halálraitéltnek, ha tudományos célokból megvakítani engedni magát

Newyork, június 27. Az új-mexicói Albuquerque ügyésze kérdést intézett egy halálra ítélt kínaihoz abban az irányban, hogy orvosi tudományos célokra hajlandó volna-e magát kísérleti alanyának átengedni, mely esetben megmen-

hetné életét. Arról van szó, hogy az indiánok között pusztító szembetegség tanulmányozását a kezdeti stádiumtól fogva az orvosok egy halálra ítéltet öhajtanak eszközölni, akit mesterségesen betegé tennének a betegség kóroko-

zójával. Valószínű, hogy a kísérleti alany is elvesztené szeme világát, mint az indiánok, akik közül a betegség pusztít, de életét ezután megmenthetné s nem kellene magát alávetnie a kivégzésnek. A halálraitélt gondolkozási időt kért.

Károly király ma hosszabb kihallgatáson fogadta a Zsidó Parlamenti Klub képviselőit, akik emlékiratban tárták fel a zsidóság sérelmeit

A zsidó parlamenterek behatóan informálták a királyt a romániai zsidóság helyzetéről.

Bucuresti—Bukarest, június 27. (Az Új Kelet tudósítójától). Ma délután öt órakor fogadta II. Károly király a Zsidó Parlamenti Klub küldöttségét, amelynek tagjai dr. Mayer Ebner szenátor és dr. Fischer Tivadar képviselő voltak. A kihallgatás során dr. Mayer Ebner szenátor néhány keresetlen szóban üdvözlötte Öfelségét, majd engedélyt kért arra, hogy dr. Fischer Tivadar felolvassa a Zsidó Parlamenti Klub emlékiratát. Öfelsége erre beleegyezését adta, dr. Fischer Tivadar felolvasta az általa megszövegezett következő emlékiratot:

„Sire,
Aláírtottak, mint a romániai zsidó etnikai kisebbségnek a Zsidó Parlamenti Klubban csoportosult politikai képviselői szeretetteljes szívvel és hódolattal állunk meg Öfelsége II. Károly király trónja előtt, hogy uralkodásának kezdetén, amely a Mindenható segítségével az országára dőlös, Felségedre pedig dicsőséges lesz — szerencsekívánatainkat és hódolatunkat fejezzük ki.
A Zsidó Parlamenti Klub azt a zsidó politikát képviseli, amelynek hajlékját az őszinteség és igazságosság utáni vágy képezi. Ezen politika alapelve — az idők szellemének is megfelelően — keretelés nélküli beállása saját nemzetiségünknek, amelynek letagadása, vagy elkenődése csak mesterséges és természetellenes viszonyt teremthet a zsidók és a környező társadalom között.
Csakis annak világos felismerése, hogy a romániai zsidó lakosság egy részét képezi az egész világon szétszórt zsidó népnek, adhatja meg a lelki alapját egy igaz és tiszta hazafiságnak. Mert a zsidó nemzetiségünk nyílt beállása mellett mindabban, — ami az állameszme iránti hűség, a korona és dinasztia iránti hódolat és házaszerete-

tel illeti, — az általunk képviselt zsidó kisebbség egynek érzi magát a román nemzettel.

De bármily szimpátiákat kellene természetesen kiváltania egy ilyen őszinte politikai felfogásnak, — nem képes lefegyverezni a középkori fegyverekkel küzdő gyűlölet légióit, amelyeket ördögi perfidia indít harcba az ország zsidó lakossága ellen.

Sire,
Románia földje egy évtized óta olyan mozgalomnak színhelye, amelyek a leg súlyosabb megcsufolását jelentik a zsidóság alkotmányosan szentesített jogainak. Ezek a mozgalmak, amelyek talán az előző kormányok egyikének egésze alatt születtek s amelyeket mindenesetre megerősített az összes kormányok passzívítása, az évek során súlyos kilengések egész sorozatát idézték elő. Ezen kilengések nemcsak életben és vagyonban sújtották a megalázott zsidó lakosságot, de ugyanakkor legalább is ugyanannyi kárt okoztak a román állam presztízsenek és hitelének.

Sajnos, hasonló események az utóbbi időben is megismétlődtek anélkül, hogy az egyébként jóindulatú nemzeti-parasztpárti kormány a kellő energiával lépett volna közbe az ország eme rákfenéjének kiirtása érdekében.

Felséged trónralépésének napján felragyogott a nap Románia égén, amelynek sugarai új reményekkel melegítik az ország valamennyi szenvedőjének szívét. Mi, zsidó polgárok is remélni szeretnénk, hogy Felséged igazságos jogára alatt a kormány a legszigorúbb eszközökkel fogja elnyomni az antiszemitá ex-cesszusokat, amelyek ily módon talán mindörökké el fognak tűnni közeletünkből.

Felséged 1930. június 8-ának felejthetetlen napján megindító szavakban emlékezett meg az ország összes polgárainak testvéri együttműködéséről, tekintet nélkül azoknak hitére és eredetére, a közös és a haza érdekében. Ezek a királyi szavak, amelyekre felfigyelt az egész civilizált emberiség, bizonyára teljes mértékben meg is fognak valósulni. Felséged kormányának kötelessége lesz azokat a gyakorlatba is átültetni.

A romániai zsidó lakosság hódolatával együtt Felséged trónjának lábát elé tesszük azon szilárd reményünk kifejezését, hogy Felséged első kormányja is már teljes mértékben eleget fog tenni kötelességének ebben a tekintetben is.

Az egész zsidó lakosság áhitattal kéri a Mindenhatót, hogy óvja Felségedet és tegye lehetővé Felséged nemes uralkodói intencióinak megvalósítását. Az egész zsidó lakosság telke mélyből kiáltja:

Eljen Öfelsége II. Károly király!
Eljen Öfelsége Mihály vajda!
Eljen a dinasztia!

Aláírva:
Dr. Mayer Ebner szenátor, dr. Fischer Tivadar, dr. Fischer József, Michel Landau képviselők.

Károly király nagy figyelemmel hallgatta végig az emlékiratot, amelynek felolvasása után több kérdést intézett a zsidó parlamenterekhez, kitérve az általános gazdasági viszonyokra, amelyek elsősorban a zsidóságra nehezdednek nyomasztó sullyal. A kihallgatás befejeztével a király szívesen készült volna bucsuzott el a két zsidó parlamentertől.

Eltávozása előtt dr. Fischer Tivadar átnyújtotta a királynak a legfinomabb hártypapírra kaligrafikus betűkkel felrajzolt emlékirat-szöveget.

SCHWARTZ MENYHÉRTNE 1928-ban létesült ORTH. ZSIDÓ leánynevelő intézete ORADEA Szaniszló-utca 13, az 1980—31 évre kibővített arányokban folytatja működését, az összes orth. zsidó és állami iskolák közelében. Szeretetteljes, gondos nevelés. Naponta 5-szöri bö és tápláló étkezés. Állandó tanárnői és orvosi felügyelet. — Idegen nyelvek. — Zene. — Kereskedelmi és Iparművészeti tanfolyam. Német és francia társalgás. Prospektus. Beiratkozás már megkezdődött.

A kémia legújabb vívmánya szerint fest, tisztít CZINK, Cluj

Szerelmi tragédia hajszolta a halálba az önmagával meghasonlott Lázár Tibort

Félóraig cigarettázott a feleki tetőn, mielőtt a mélységbe vezette volna autóját

Cluj-Kolozsvár, június 27. (Az Új Kelet tudósítójától.) Lázár Tibor, a Steaua Română biztosító társaság kolozsvári vezértitkárának tragikus halála városszeretettel hatalmas részvétet váltott ki. Ma már teljesen elszórt a rejtély homálya, amely a tisztviselő halálának körülményeit az első pillanatokban fedte. A nyomozás eredményeképpen megállapítást nyert, hogy Lázár Tibor öngyilkossági szándékkal irányította a szakadékból autókocsiját s amikor látta, hogy elve került ki az autókarambolból, revolverével dobta el magát az életet.

Tegnap este egy öttagú bizottság szállott ki a katasztrófa színhelyére, amelynek tagjai Filipescu főügyész, Draghiciu rendőrigazgató, Marpozan, Vertan és Mcholean komiszarok voltak. A helyszíni szemle kapcsán kihallgatták a feleki parasztokat, akik szemtanúi voltak a borzalmas tragédiának.

A különös utas

A parasztok elmondották, hogy a késő délutáni órákban autó állott meg a falu előtt. Utasa lezárt, megnézte a gépet, majd rákönykölt a hűtőre és egy félóra hosszat gondolkodott. Nyolc óra lehetett, amikor hirtelen felugrott kocsijára és elindult. Szédületes sebességgel száguldozott végig a falun. A kanyarodónál aztán bekövetkezett a katasztrófa. Mire a parasztok a helyszínre érkeztek, az autó utasának sikerült kiszabadítania magát az összeroncsolt gép alól.

Nagyon furcsán viselkedett a fiatalember — mondották a parasztok. Roppanó közbűbös volt megmenekülésével szemben. Cigarettát kért tőlünk, majd a beszélgetés kelles közepén revolvert rántott elő és még mielőtt közbelephettünk volna, halántékába röptette a golyót.

A parasztok vallomásaiból is világosan megállapíthatók a hatóságok, hogy Lázár Tibor az autókarambolból akart megmenekülni az élettől.

Vertan komiszar ma délelőtt kihallgatta a szerencsétlen tisztviselő hozzátartozóit és kollégáit. Elsőnek Benedek Zoltánt, a biztosító társaság kolozsvári igazgatóját hallgatták ki. A nyomozást vezető rendőrkomiszar kérdésére az igazgató kijelentette, hogy Lázár Tibor kedvező anyagi körülmények között élt. Tizenötezer lejes fizetése volt, gazdaságot vezetett, amely igen szép jövedelmet biztosított.

A szerelmi tragédia

Annál inkább szó sem lehetett arról, hogy Lázár anyagi okokból dobta volna el magát az életet. Sokkal valószínűbb az a feltevés, hogy szerelmi hátere van Lázár tragédiájának. Lázár egy elvált asszonynak udvarolt, aki a kolozsvári Agrárbank tisztviselője. Állítólag Lázár miatt vált el férjétől. Az asszony és hozzátartozói fel akarták borítani a tisztviselő meghitt családi életét. Szakadatlanul azzal ostromolták, hogy váljon el feleségétől, hagyja ott kisleányát is és vegye el feleségül a banktisztviselőt.

Nem akart közösleges öngyilkos lenni

Lázár Tibor a halálban találta az egyetlen kivezető utat a családja és az asszony közötti választás dilemmájából.

Lázár Tibor özvegyét is kihallgatta a rendőrség. A fiatal asszony elesukló hangon mondta el vallomását.

Az idegen asszony

Ideális házasetletet élünk. — kezdi

Kitűnő és olcsó nyaralás

Bratcan a Cluj-Oradea-i fővonal mentén a Körös folyó szigetén épült hatalmas parkkal övezett

„Otthon”-penzióban

Pompás hegyekkel körülvett magaslati üdülőhely. Állandó orvosi felügyelet, Saját strand, teniszpálya, szebbnél-szebb kiránduló helyek. Napi teljes ellátás ötszöri étkezéssel 200 lej. Külön gyermeküdülőhely, áll-ndó és szakszerű felügyelettel. Kérjen prospektust: „Otthon”-penzió Bratca, Jud. Bihar.

szavait — amíg nem lépett életünkbe az idegen asszony. Ez a nő folytonos követelésekkel ostromolta férjét és sikei ilt hatalmába keríteni. Néhány nappal ezelőtt egy női hang hívta fel telefonon férjem unokanővérét és afelől érdeklődött, hogy Lázár Tibor valóban elvált feleségétől? Amikor megkérdezték, hogy ki beszél, az ismeretlen nő azt válaszolta, hogy egy jó barátja annak az asszonynak, akit Lázár Tibor feleségül fog venni.

„Nem tudok elválni, szeretlek benneteket”

A fiatal asszony elmondta ezután, hogy ő felajánlotta férjének a válást.

Emlékeim Balfourról, a felejthetetlenről

Irta: Weizmann Chajim

Lord Balfourral Manchesterben találkoztam először. 1906-ban volt. Arról beszélünk, miért is utasítják vissza a zsidók azt az ajánlatot, hogy Ugandában építsék fel nemzeti otthonukat. Megpróbáltam kifejtetni álláspontunkat, de az volt az érzésem, hogy argumentumaim nem győzték őt meg. Végül is így szóltam: — Ha én London helyét Párizst adnám oda nektek, elfogadnátok? — De hiszen nekünk meg van a mi Londonunk — hangzott a válasz. — Nos, Jeruzsálem már akkor a miénk volt, amikor azon a helyen, ahol ma London áll, moesarak voltak — feleltem én.

Nem is gyanítottam akkor, hogy Balfour hosszú évek múltán is emlékezni fog erre a beszélgetésre. Később — 1911-ben, ha jól emlékszem — lord Balfour ismét felkereste Manchesterbe, hogy „honoris causa” doktorrá avassák az egyetemen. Felemlítette nekem, hogy szeretné egykori beszélgetésünket folytatni. A bankettre adtunk egymásnak találkozó, nekem azonban Londonba kellett utaznom és így a találkozó elmaradt. Ujabb öt év telt el, mikor ismét összejöttünk. 1916-ban a brit tengerészeti minisztériumban dolgoztam és Balfour volt akkor a minisztérium első lordja. Felkerestem egy reszortombá vágó kérdés elintézésé ügyében. És nem gondoltam arra, hogy tíz év előtti beszélgetésünkre emlékezni fog. Alig hogy szobájába beléptem, ezzel fogadott: — Tudja, Weizmann doktor ur, ha az antant megnyeri a háborút, önök meg fogják kapni Jeruzsálemet? Többet akkor erről nem beszélünk. Ő arra kért, hogy keressem fel még egyszer, hogy ezt a kérdést megvitassuk. Különösen az orosz zsidóknak a háborubani tanúsított magatartása felől érdeklődött. A zsidóság szimpátiája az antant oldalán volt, de az orosz hatóságok eljárása miatt a zsidók nehezen tudtak szívvel-leléssel a szövetségesek mellé állani.

Abban az időben már tárgyalásokat folytattunk a kormánnyal Palesztina ügyében. Nem akartam Balfour lord elé tárti követeléseinket, bár teljesen tisztában voltam azal, hogy számíthatunk az ő támogatására. Éretem, hogy amennyiben ő elutasító állápontra helyezkedne az eszmével szemben, úgy minden reményünk odaveszett. Egy őszi napon azonban — 1916-ban — meghívott a Carlton Gardensben levő otthonába. Ez alkalommal feltártam előtte a világ zsidóságának helyzetét, beszéltem a lengyelországi és oroszországi zsidók tragédiájáról, akik hatszázezer embert adtak a hadseregnek s mialatt ezek a lövészekben harcoltak, házaikat otthon a földdel tette egyenlővé az orosz szoldatszka. És megjegyeztem, hogy ez csak

ő azonban kijelentette, hogy nem tudja elhagyni családját.

— Nem tudok elválni, szeretlek benneteket — mondotta Lázár Tibor.

Az öngyilkos tisztviselő édesapja lép be Vertan komiszar szobájába. Zokogva mondja el, hogy fia tegnap délután édesanyja horgyléte felől érdeklődött. Amikor elment, megölelte apját és azt mondotta, hogy Tordára utazik.

A kihallgatások ezzel véget értek. Az eddigi nyomozás eredményeképpen megállapítást nyert, hogy a szerencsétlen tisztviselő néhány nappal ezelőtt 500 ezer lejes balesetbiztosítást kötött. Ezzel akarta biztosítani családjának existenciáját.

azért volt lehetséges, hogy a zsidók olyananyira védtelenek! Balfour azt válaszolta:

— A keresztény civilizáció köteles a zsidóknak megfizetni egy tartozást, amely most megfizethető. A mi vallásunk a mi tanaink, a mi filozófiánk, — mindezekhez ti adtátok értékeiteket. És minő nagy értékeket!

Ez adta meg nekem az impulzust arra hogy feltárjam előtte a Palesztina-kérdést és elmondjam, hogy mit jelent számunkra Erec Jisrael. Beszélünk az Angliával való együttműködésről. Egyértétt velem, de megjegyezte, hogy amennyiben Anglia vállalja magára a felelősséget Palesztináért, azzal fogják meggyanusítani, hogy egy újabb terület akar magának meghódítani és így az ideális célokban alig fognak hinni. Azt válaszoltam, hogy éppen ebben az esetben az anyagi és ideális motívumok egybefonódnak egy olyan kombinációba, amely arra kell, hogy készítse Angliát, hogy támogassa a zsidó nemzeti otthon felépítését. Balfour hangoztatta, hogy előbb meg kell kérdeznie az amerikai kormányt, nem-e akarná ezt a feladatot magára vállalni. Ha az amerikai kormány ezt nem fogadná el, akkor is lehetséges volna Anglia és Amerika együttműködése ebben a kérdésben. Miután azonban meggyőződtem arról, hogy Amerika nem vállalná magára ezt a megbízatást, Balfour elhatározta, hogy tanácsolni fogja kormánynak az országépítés támogatását.

Az angolai zsidóság néhány kiemelkedő személyiségének állásfoglalása következtében Balfour igen nehéz helyzetbe került. Balfour nem tudta megérteni, hogy ezek a zsidók miért oly féltékenyek és határozatlanok és miért tartanak attól, hogy a palesztinai nemzeti otthon az angolai, vagy bármely másik ország zsidóságának helyettesítés rosszbabodást idézne elő. Csodálkozott a keleti zsidóság és az emancipált nyugati zsidók között fennálló szellemi különbözőségeken. Mondottam neki, hogy a keleti zsidó, aki érintetlenül örte meg a zsidó tradíciót és akinek a héber nyelv élő nyelve, hisz és remél Palesztinában. De vannak nyugati zsidók, akik előtt elvesztette ezt a jelentőségét.

— De miért vannak ellen? — kérdezte Balfour. — Miért engedhetem meg én magamnak, hogy cionista legyek és ők nem?

Azt válaszoltam, hogy őt senki sem fogja kritizálni. Az antiszemitizmus azonban, sajnos, még mindig él. És bármilyen jó angol is legyen egy zsidó, mégis gyanusítani fogják.

A san-romeoi konferenciát közvetlenül az első jeruzsálemi zsidó-ellenes kilengések után tartották meg. Balfour lord igen aggodott a palesztinai hatóságok magatartása miatt. Azt mondotta, hogy a Palesztinában levő katonai hatóságok nem értik meg a Balfour-deklarációt és kérte, hogy Palesztinában minél hamarabb polgári kormányt küldjenek. Ő volt az, aki rávette lord Curcut, hogy Herbert Samuelt nevezze ki Palesztina első polgári főkörmányzójának. Nem hit

Művészi

perzsaszőnyeg

szővött gobelin, karamani függöny, külföldi fonalak, szővőkellékek legelőnyösebb beszerzési forrása

SCHULHOF EMILNÉ

Oradea, Str. En. Ciorgaru (Uri-u.) 14

te, hogy brit uralom alatt pogrom lehetséges volna. Midőn azonban azokat a híreket olvasta, amelyek a zavargások előtti helyzetet ecsetelték, igen felindult és azt mondotta:

— Félek, sokáig fog tartani, amíg egy átlag tisztviselő a mandátum értelmét és jelentőségét megérti.

Ezek a szavak profétaiak voltak. Balfour azonban egyetlen pillanatra sem vesztette el a hitét, hogy el fog jönni egyszer a nap, amelyen az ő eszméjét megértik és elismerik.

San Remóban hosszú vita folyt a mandátum előszava fölött. Az eredeti szöveg így szólt: „... a zsidók ama jogának elismerésében, hogy Palesztinában nemzeti otthonukat ismét felépítsék...” Lord Curson energikusan a „jog” kifejezés ellen foglalt állást, mert nem tartotta opportunusnak. Curson teljesen ki akarta hagyni a bevezetést. Számunkra azonban a bevezetés képezte a mandátum alapját s úgy éreztük, hogy enélkül erkölcsi erejéből igen sokat veszítene. Lord Balfourhoz fordult végül. Balfour kijelentette Cursonnak, hogy a nemzeti otthon egész problémája a történelmi igazságtévis kérdése, hogy a zsidók sorsát a Palesztinához való ragaszkodásuk határozza meg s hogy itt kifejezetten egy mandátumról kell hogy legyen a szó. Végül is javasolta, hogy a „zsidóság joga” helyett a következő mondatot vezessék be: „a zsidóknak Palesztinához való történelmi hozzátartozása”. Curson beleegyezett és a mondatot Balfour sajátkezűleg írta alá.

Balfour minden perének örült, amelyet Palesztinában töltött el, midőn 1925-ben a héber egyetem megnyitása alkalmából meglátogatta az országot. Fel akarta keresni az összes kolóniákat. Mindent akart látni. Minden ház, minden fa örömmel töltötte el. Végül azt mondta, úgy érzi, hogy választásokat vezetett le, olyan választásokat, amelyekben mindenki az ő oldalán áll. A kellemetlen szíriai események egyáltalán nem hatottak rá. Azt mondotta, hogy ezek távolról sem voltak oly súlyosak, mint azok, amelyeket ő irországi utazása alkalmával élt át. „Az ilyen surlódások — mondotta — elkerülhetetlen velejárói minden új eszme születésének, mielőtt ez az eszme az emberiség öntudatába begyökerezett volna.

1929 decemberében láttam Balfour lordot. Bár akkor már egy éve betegeskedett, értelme teljesen tiszta és friss volt és állandóan nagy érdeklődést mutatott munkánk minden fázisa iránt. Egy pillanatig sem hitte, hogy az augusztusi események többet jelentenek, mint egy átmeneti reakciót és hogy ezek befolyásolhatnák a dolgokat. Sokat beszélünk a vizsgálóbizottságról és arról, hogy ez tullepte hatáskörét. Balfour kifogásolta, hogy a bizottság politikai ügyek iránt túlságosan nagy érdeklődést tanusít. „A palesztinai zsidó munka sikerei oly nagyok, — mondotta — hogy az angol közvélemény végül is be fogja ismerni azokat és segíteni fog bennünket munkánkban”. Balfour hitt Palesztina jövőjében, az arabokkal való együttműködésünkben és a közelkeletnek a mi munkánk révén való újjászületésében.

Midőn utoljára láttam, már nem tudott beszélni. Március 15-én történt meg a hangtalan bucsu. Megismert engem, mosolygott, de egy szót sem szólt. Midőn a szanatóriumot elhagytam, elárultnak éretem magam. Tudtam, hogy sokmillió zsidó fog „heszpedet” mondani ezután az idegen nemzetből származó ember után, aki a mi ősi álmunkat felemelte és annak öröje volt.

Egy nappal halála előtt összegyűjtöttem Londonban a cionista szervezet Actions-Comitéját. Midőn megjött halálának híre, keservesen sirtak olyan emberek is, akik őt soha életükben nem látták. És nemcsak azért, mert a gyász érzése elhatalmasodott rajtuk. Éreztük az örökséget, amelyet ő ránk hagyott, az örökséget, amelyet neve örök időkre egybeforrt, az örökséget, amely oly nagy, hogy csak az egész nemzet viselheti. Mi gyászoljuk őt, mi sóvárogjuk őt és elvisszük nevét a legtávolabbi jövőbe.

telefon

Jorg

Bucuresti — Buk kamara délelőtti kéri a hadiő tisztázását, akik időben jogaikat.

Betianu tiltakoznak a papi gyűlék ellen.

Rosenberg inté berkulózius veszed.

Dan Romulus bank ügynökei b falvakat és külön vénygyezésekre tokat.

Mirescu megál szág különböző zetik a nyugdíjas nyugdíjasok, aki kapták meg illett.

Manoileseu min fejt, hogy a hiba lem folyamánya, zetek körből n eltávolítható. A kért egységesítés az ország külön összegeket fizetn.

Mirescu megál közgyi miniszter léptetett pénzügal diktatává dályozza a min késleltetve a fize

Popoviciu pőr állapítja, hogy a mok mellé rende ép a szocialisták ték megbizatasu tullépi hatáskör fog indítani ellen

Leon kéri, hog ság adósságát ga Popoviciu mi hogy a legnagyobb az ottani lakossá terén.

Madgearu kij árának leszállít let érvényben fog annak resp

Mirto megál volt az ipar és k senkisémm tiltak csulása ellen. M lett, természetes olesulnia kell.

Ceausoglu a ben interpellál tésének megse

Ezután atté folytatták a tel vitát.

Iorga

Iorga az első jelenlegi gazd erre a koncessz bennünk a takasaját erőnkbe Dicséri Ioanit majd kijelenti, a kérdés techn csak politikai politika kikape seknél. Miután nak a legjobb reméli, hogy nebb felszerelé gyünk méltók kel szemben kednünk, min dig, mint alá

Ettől a magat szerződés ered

Giulea előad kritikákra, munkaügyi m meg van elég kaival, akik kérdéssel. Har tandó köleső tekintetben m

A kamara megszavazta a telefon-koncesszióról szóló törvényjavaslatot

Jorga szerint a koncesszióra szükség van, mert nem tudunk takarékoskodni. Jött a képviselőházban a kenyér árának megolcsulásáról

Bucuresti—Bukarest, június 27. A kamara délelőtti ülésén Andreaseic kért, ama hadiözvegyek helyzetének tisztázását, akik nem rendezték a kellő időben jogaikat.

Betianu tiltakozik a hótini püspöknek a papi gyűlekezetből való kizárása ellen.

Rosenberg intézkedéseket kér a tuberkulózis veszedelmével szemben.

Dan Romulus előadja, hogy egy bank ügynökei bejárják a bukovinai falvakat és különböző ígérekkel részvényjegyzésekre csábítják a parasztokat.

Mirescu megállapítja, hogy az ország különböző vidékein mostohán fizetik a nyugdíjasokat. Vannak olyan nyugdíjasok, akik hat hónapja nem kapták meg illetményeiket.

A bürokrácia átka

Manoilescu miniszter válaszában kifejté, hogy a hiba a bürokratikus szellem folyománya, amely a pénzügyi közegek köréből még nem volt teljesen eltávolítható. A nyugdíjasokat egyébként egységesíteni kell, mert jelenleg az ország különböző vidékein más-más összegeket fizetnek ki.

Mirescu megállapítja, hogy a munkaügyi minisztérium mellett életbe léptetett pénzügyi ellenőrzés valóságos diktatúrává fejlődött és megakadályozza a minisztérium működését, késleltetve a fizetések teljesítését.

Popovici pénzügyminiszter megállapítja, hogy az egyes minisztériumok mellé rendelt pénzügyi ellenőrök ép a szocialisták kívánságára nyerték megbízásukat. Ha az ellenőrök túllépjék hatáskörüket, úgy vizsgálatot fog indítani ellenük.

Vita a kenyér áráról

Leon kéri, hogy a beszarabiai lakosság adósságát gabonában fizethesse ki.

Popovici miniszter ígéretet tesz, hogy a legnagyobb kímélettel lesznek az ottani lakossággal az adóbehajtások terén.

Madgearu kijelenti, hogy a kenyér árának leszállítására vonatkozó rendelet érvényben van és gondoskodni fog annak respektálásáról.

Mirto megállapítja, hogy amíg ő volt az ipar és kereskedelmi miniszter, senkinek tiltakozott a kenyérárak olcsulása ellen. Miután a gabona olcsóbb lett, természetes, hogy a kenyérnek is olcsulnia kell.

Ceausoglu a szinajai kaszinó ügyében interpellál és kéri a kaszinó árletésének megsemmisítését.

Ezután áttértek a napirendre és folytatták a telefonkoncesszióról szóló vitát.

Jorga a telefonkoncesszióról

Jorga az első szónok, aki szerint a jelenlegi gazdasági helyzet készített erre a koncesszióra, mert nincs meg bennünk a takarékosság szelleme, hogy saját erőnkkel talpra tudjunk állni. Dicséri Ioanutescu tegnapi beszédét, majd kijelenti, hogy nem foglalkozik a kérdés technikai oldalával, hanem csak politikai részével. Kéri a pártpolitika kikapcsolását az ilyen kérdéseknél. Miután az amerikaiaknak vannak a legjobb telefonjaik a világon, reméli, hogy nálunk is a legmodernebb felszerelést fogják bevezetni. Legyünk méltók az amerikaiakhoz, akikkel szemben azonban úgy kell viselkednünk, mint alarendelt helyzetben levők. Ettől a magatartástól függ a telefon-szerződés eredménye.

Az előadó beszéde

Giulea előadó válaszul az elhangzott kritikákra, majd Manoilescu köz-munkaügyi miniszter jelenti ki, hogy meg van elégedve az ellenzék szónokaival, akik behatóan foglalkoztak a kérdéssel. Hangsúlyozza, hogy a nyújtandó kölcsön nem fogja semmilyen tekintetben megnehezíteni az állam

költségvetését. Védi a szerződést, a mely hasznos az államra és jelentékenyen megjavítja kapcsolatainkat az Egyesült Államokkal is. Kéri a javaslat megszavazását.

A kamara ezután megkezdi a tör-

vényjavaslat részletes vitáját.

Vintila lemondását kéri a liberálisok

A bukaresti sárga kerület szervezete tegnap gyűlést tartott, amelyen nagy számmal jelentek meg a liberális párt-

hívek. A gyűlés Valjeant választotta meg elnökévé, majd Bratianu György mondott nagy beszédet. Megállapította, hogy a liberális párt vezetősége addig tekintette lezárt ügynek a január 4-i aktust, míg az tényleg a legkedvezőbb módon lezáródott, most azonban a konzekvens pártvezetőség nyílt kérdésként szeretné ezt kezelni. Az ország és a liberális párt többsége ehhez nem nyújt segédkezet és a monarchikus rend és a korona iránti tisztelettel kívánja az ország érdekében további munkáját kifejtetni. Bratianu György után a párt számos tagja szólalt fel és valamennyien hangsúlyozták, hogy a liberálisok jelenlegi pártvezetőségének el kell hagynia a helyét.

Báltiben egymást követik a vizsgálóbiztosok, de a bűnösök még mindig szabadon járnak

Maimuca felügyelő azt tanácsolja a zsidóknak hogy ne üssenek vissza ha metámadják őket

Bucuresti—Bukarest, június 27. (Az Uj Kelet tudósítójától.) Anghelescu belügyi vezérfelügyelő befejezte a vizsgálatot a báltii antiszemita zavargások ügyében és visszatért Bukarestbe. Hír szerint Anghelescu a belügyminiszter elé terjesztett jelentésében a rendőrség megerősítését és egyes báltii rendőrtisztek kieserését kérte.

Alighogy Anghelescu eltávozott Báltiból, megérkezett a városba Maimuca kisebbségi sziguranca-inspektor. Az ő kezdeményezésére megbeszélést hívtak egybe a vármegyei prefektúrára, amelyre a zsidók képviselőit is meginvitálták. Maimuca azt tanácsolta a zsidóknak, hogy ne üssenek vissza, ha metámadják őket, hanem tegyenek je-

lentést az illetékes hatóságoknak. Co-ciorva vármegyei prefektus kijelentette, hogy szerinte az antiszemita botrányoknak csak úgy lehet véget vetni, ha Novitzki és State cuzista agitátorokat eltávolítják a városból. Felszólalt az értekezleten Muscala rendőrprefektus is, aki arról panaszkodott, hogy képtelen eredményesen fellépni a zavargókkal szemben, mert Pacurariu főügyész minden intézkedését kontrakarrizozza.

Hogy a báltii rendőrségben milyen állapotok uralkodnak, arra mélyen jellemző az az eset, amelyet ugyancsak az értekezlet során lepleztek le. Néhány héttel ezelőtt Panait detektív leigazoltatott egy Lungu nevű fiatalembert.

akinek biciklijén nem volt szám. A detektív felszólította a fiatalembert, hogy másnap jelentkezék a rendőrségen. Lungu azonban csak hat nap múlva jelent meg a rendőrségen és előadta, hogy leesett biciklijéről, a mellén kisebb sérüléseket szenvedett és emiatt kénytelen volt az ágyat őrizni. Niesan szubkomiszár és Panait detektív erre azt az ajánlatot tették neki, hogy nem büntetik meg kihágásért, ha jegyzőkönyvre adja, hogy a zsidók megtámadták és megsebesítették.

Báltiban egyelőre minden csendes. A bűnös hatósági személyek az egymást követő vizsgálatok ellenére is hegyeiken vannak.

Megkezdődött Moszkvában a kommunista pártkongresszus

Eles összecsapás készült Sztalin és ellenzéke között

Berlin, június 27. Talán a breszt-litovszki békekötés óta nem volt még olyan nagyjelentőségű esemény Szovjet-országról, mint az oroszországi kommunista párt XVI. kongresszusa, amely most kezdődött meg Moszkvában. Két dolog kölcsönöz különös jelentőséget a mostani kongresszusnak. Ezek közül az egyik az ugynevezett „agrár-szocialista forradalom”, amelyet a parasztságra akartak rákényszeríteni Oroszország mai urai, a másik pedig az, hogy ezen a tanácskozáson Sztalin diktatúráját is megvitatták.

Sztalin ellenzéke

Sztalin politikája tudvalegőleg hatalmas elkeseredést szült magában a kommunista pártban is és mint emlékeztet, legutóbb a párttagok revolvert rántottak Sztalinra, egy másik tanácskozáson pedig a mindenható diktátort meg is verték. Fölöttébb valószínű ilyenformán, hogy a ma kezdődő pártkongresszus is bővelkedni fog izgalmas incidensekben. A gazdasági helyzet igen rossz: az ország súlyos élelmezési krízis közepeén áll és még Szovjetországra új arisztokratái, a gyári munkások is csak igen szűkre szabott kenyér-, hús- és tejadaghoz jutnak és amellet pedig éppen most jelentették be hivatalosan, hogy még ezeket a szűkre szabott adagokat is csökkenteni fogják.

Mindezek ellenére is valószínűtlennek látszik, hogy Sztalint a pártkongresszus nyílt ülésen megbuktatják, mert a nagyszerűen szervezett pártvezeték

gondoskodott arról, hogy ha eles ellenzéki felszólalások elhangzanak is, a többség végeredményben mégis csak a diktátor mellett szavazzon.

Sztalin már hónapok óta szervezte a XVI. pártkongresszust. Elsősorban azt vizsgálták a párttitkárok, hogy kik helyeslik Sztalin mostani politikáját és mingyárt kiderült, hogy 117 ezer kommunista — tehát a teljes joga párttagoknak több, mint a tíz százaléka — olyan elkeseredett ellenzékben van a mostani kormánypolitikával szemben, hogy ezeket kénytelenek voltak egyenesen kizárni a pártból. Eután a rostálás után megkezdődtek a helyi kommunista alakulatok konferenciái, hogy megválasszák a kongresszusi delegátusokat. A jövődő delegátusoknak az ülések egész során kellett résztvenniük, úgyhogy ezeknek a vitáknak a során természetesen önkéntelenül is elárulták magukat azok, akik nem helyeslik Sztalin politikáját. Nem kell talán mondani, hogy akit ilyesmin rájacsiptek, azt nyomban kiálták a kiválasztott delegátusok sorából és helyettük megbízható embereket választottak.

Sulyos ellentétek a párt kebelén belül

A legutóbbi moszkvai kerületi konferencián Sztalin jobbkéze, Jaroslavszi nyíltan beismerte, hogy a párt kebelén belül súlyos ellentétek vannak. Jaroslavszi bejelentésének legérdekesebb része talán az, hogy Trockij pártbívei ismét csatasorban állanak Sztalin ellen. A trockijista ellenzék arra számított, hogy március vége felé a parasztság

nyílt fölkelésben fog kitörni és ezt a forradalmat Sztalin elűzésére akarták felhasználni a baloldali elemek.

A legérdekesebb ebben az ellenéki mozgalomban az, amivel az elégedetlen elemek között a hangulatot csinálnak a maguk számára. Azt hirdetik ugyanis, hogy Trockij szélsőbaloldali elvei ellenére is mérsékletet hirdet a III. Internacionale politikájában és azt követeli, hogy hagyjanak fel azzal a lehetetlen tervvel, amely négy nap alatt akarja megvalósítani azt az industrializálási programot, amit eredetileg öt évre terveztek.

Jaroslavszi maga is rámutatott arra, hogy ezek tulajdonképpen jobboldali jel szavak és beismerte, hogy nem is annyira a baloldali ellenzékűl kell félniük a mostani kongresszuson, mint inkább a jobboldaltól, miután a jobboldal sorában foglal ma már helyet maga Bucharin is, nem beszélve Rikovról, Ka lininról és Tomszkijról, akikhez legutóbb nyíltan csatlakozott Vorosilov hadügyi népbiztos is.

A jobboldali ellenzék többek között azt követeli, hogy bízzák a parasztságra azt, hogy milyen gazdasági rendszert tartanak a leghelyesebbnek és ne kényszerítsék őket erőszakkal arra, hogy termelőszövetkezetekbe tömörüljenek.

Kap-e bizalmat Sztalin?

A mostani pártkongresszuson formailag talán győzelmet arat még Sztalin, ez a diadal azonban nem fog megoldást hozni azokra a súlyos problémákra, amelyekkel hiába küszködik most már hónapok óta az orosz diktátor. Egyetlen dologban reménykedik még Sztalin és ez az, hogy az ideai aratás után melléje szegődik váratlanul és könnyít legalább az élelmezési gondokon. Egyelőre semmi bizonyosat sem lehet tudni az ideai termés nagyságáról, sem minőségéről.

SEVILLÁBAN HELYREÁLLOTT A REND

Madrid, június 27. Sevillában a rend helyreállott. Hivatalos közlés szerint a sztrájk minden vonalon megszűnt és a termelői munka az üzemekben megindult. Cáfolták azokat a külföldi sajtóba eljutott híreket, hogy a munkabeszüntetés napjaiban a csendőrség sortűzest adott volna a sztrájkolókra.

Govora fürdő Szeptember 1-től

Jódos és kénés ásványvizek, rendkívül hatásosak krónikus reuma, érelmeszesedés, szélütés és vérhaj ellen. Fizioterápia, elektromos gyógyászat, inhaláció, pulverizáció, sürtett ilevegő reichenhalli módra, szénsavas fürdők, hidroelektrikus fürdők, diathermia.

CĂLIMANEȘTI—CACIULA 7 A

Kénés ásványvizek, hajtóhatású vizek, ajánlatosak krónikus reuma, vérszegénység, limfator, migrén stb. Fizioterápia, inhaláció, pulverizáció, diathermia, iszapfürdők és szénsavas fürdők. Patakfürdők, strand az Olt partján. CĂCIULATA GSV/NYVIZ feltulhatatlan a vese-, máj-, és húgyszervi megbetegedéseknél. (Vesekő, homok, guta, érelmeszesedés) Információt, prospektust és tarifát ingyen küld a Soc. Govora-Călimanești, Strada Brezoiului 44, București.

HIREK

Az Uj Kelet az egyetemes erdélyi és bausági zsidóság napilapja.
Főszerkesztő: Dr. Marton Ernő.
Felelős szerkesztő: Jámber Ferenc.
Bukaresti szerkesztőség:
Hátszegi Ernő Str. 11 Junie 12.
Cikkeink utánnomását csak a forrás megjelölésével engedjük meg.

Beszéjünk őszintén...

Vannak emberek, — hálstennek nálunk, zsidóknál is vannak már — akik meg tudnak halni egy eszméért. De vannak „emberek”, akik egy sékelt, 60 lejt sem tudnak áldozni az eszméért.

Egy derek fiatal kolozsvári félcionista mondotta: A napokban levelet kaptam az Erecben élő nagybátyjától. Ennek a 60 éves öregembernek a levele tele van izzó szeretettel és 18 éves lelkesedéssel. Ősz fejjel ott volt a rajonban, a fiatalok között... Es fiatal rokona, itt, a galutban nagyon csodálkozik ezen. Az öreg ember fiatalos rajongásán... Ez a baja a mi ifjúságunknak. Nagyon öreg.

Es még nagyobb baj, hogy viszont a mi öregünk is — öreg. Kényelmeselek és kishitűek. Mindent szívesen rábíznak az ifjúságra. Kegyesen megengedik, hogy az dolgozzon helyettük is. Nekik elég a kritika.

Tisztelet, persze, a nagyon-nagyon kevés kivételnek.

Folyton ilyeneket hall az ember:
— En nem adok, mert nem vagyok cionista.

— En nem adok, mert Palesztinában csak gross zsidók vannak.

— En nem adok mert kell ugyan Palesztina, de kérdés, hogy meg is lesz.

— En jó zsidó vagyok, de kell adni a hitközségnek, a cherra kadisának a rabbinak, a sakternek, a tanítónak, a nőegyletnek, az árváknak, a szegényeknek, a katolikus oltáregyletnek, a református templomnak, a görögkeleti iskolaelegyesületnek, stb., stb. Nem guzi ezt az ember!...

Persze, persze, — sajátmagunknak, a jövőnknek, Palesztinának már nem jut. Eppen Palesztinának... Még egy sékelt ára sem.

Azután ilyeneket is mondanak:
— Nem adok, mert haragszom Weimannra.

— Nem adok, mert haragszom Jabotinskyra.

— Nem adok, mert Anglia sem hajlja végre a mandátumot.

— Nem adok, mert a Központ nincs még Temesváron.

— Nem adok, mert a Központ elmegey Kolozsvárról.

— Nem adok, mert csak elköltik a pénzt.

— Nem adok, mert összekaptunk a köz ségi választásokon.

— Nem adok, mert Önök X-et és Y-t favorizálják állandóan.

— Nem adok, mert folyton engem molesztálnak.

— Nem adok, mert mi lesz az arabokkal?

— Nem adok, mert ugysis elpusztítanak mindent az arabok.

— Nem adok, mert most a Rivierára kell mennem.

— Nem adok, mert most jöttem meg a Rivieráról.

— Nem adok, mert kell a hozomány a lányomnak.

— Nem adok, mert most is odaveszett nem tudom hány ezer lejem egyik adósomnál.

Es ki tudná mind felsorolni a sok „mert”-et? Érdekes, hogy az embereknek mennyi türelmük van annyiféle kifogás kitalálásához. Holott sokkal egyszerűbb és becsületesebb dolog lenne, ha nyíltan és őszintén ezt mondanák:

— Nem adok, mert nem akarok adni. En nem tudok adni. Nem visz rá a kezem és nem visz rá a lelkelem. En csak a magam céljaira adok. De arra aztán mindent!

— Meg kellett irni már ezeket egyszer.

(d. e.)

— Avigdor Hamejry Désen és Szamosújváron. A dési cionista szervezetek meg hívására Avigdor Hamejry vasárnap este 9 órakor a dési prefektúra dísztermében tart előadást, amelyre ezután hívja meg a rendezőség Dési zsidóságát. Másnap este Szamosújváron tart előadást a nagy héber költő.

Amikor az uralkodó nagyherceg a zsidó szénbárá leányát ves i el feleségül...

Lichtenstein hercegségben forradalom készült, amelyet játékkaszinó felállításával akarnak ellensúlyozni. Mi történik Európa legkisebb államában

Berlin, június 27. Néhány nap óta érdekes esemény foglalkoztatja az újságokat: Monte Carlo konkurenst kap. A lichtensteini hercegség kormánya ugyanis egy külföldi pénzesportnak koncessziót adott játékbank alapítására. S a német lapok már kirukkoltak a szenzációval is. A játékkaszinó-alapítás hátterében érdekes politikai okok húzódnak meg. Lichtenstein hercegség lakossága ugyanis szintén nem maradt érintetlen a korszellemtől és az apró monarchiában már hosszabb ideje, egymással párhuzamosan, két forradalmi mozgalom is fejlődik: a lakosság egy része a Svájcra való csatlakozást szeretné kiereszkolni, míg a másik része a nagyherceget akarna detronizálni, hogy a kis ország köztársasággá alakulhasson át. Lichtenstein kormánya pedig a játékbank alapításával a forradalmi eröket akarna „levezetni”. Azal számolnak ugyanis, hogy a nagy bevételek, melyekhez egy játékkaszinó létesítése révén jutna a lakosság, le fogják esillapítani a forradalmi tüzet...

Az operettország operett-hercege

A Lichtenstein hercegség általában nem szokott nagy szerepet játszani a világtörténelemben, ami természetes is, ha megdondolja az ember, hogy az egész országnak — 15 ezer lakosa van. Az ország élén szuverén uralkodó áll — a nagyherceg.

Egy ideig meseország volt a kis Lichtenstein hercegség: egész Európában itt fizetett a lakosság a legkevesebbet adót. A jövedelmi adó egyszázalékos volt, a vagyonadó pedig mindössze háromnegyed százalékos.

A lakosság még sem volt elégedett s a mostani uralkodó nagyherceg elődje, János nagyherceg, kénytelen volt előzői nagyrészeről lemondani — különben elsőpörte volna a forradalom.

A forradalmi hangulat akkoriban elcsitult, de amikor a jelenleg uralkodó nagyherceg — I. Ferenc — megnősült, ismét kiújultak az elégedetlenkedő hangok.

A nagyherceg már öregember volt, amikor hitvesétársat illettett maga mellé a trónra: Elza nagyhercegnőszonyt. Elza nagyhercegnőszony lánykorában

Figyelmeztetés. Ertesülésünk szerint egy helyi szervezet mint zsidó iparos somérok gyűjtést rendeznek táborozás céljára. Tudomására hozzuk az érdekelteknek, hogy a gyűjtők nem azonosak azzal a somér (zsidó eserkész) szervezettel, mely 10 év óta fennáll és évente nagy táborozását megrendezi. Hisztadrecht Hásomér Bótransylvania G. dud Hrchálu, Cluj.

Eljegyzés. Beck Annus Ros-Haaviva—Oradea, Joseph Rosenfeld Newyork, Beck Olga (Oradea—Newyork), Elemér Stein (Szászregén—Newyork) jegyesek. (Minden külön értesítés helyett.)

Schober budapesti utjának kizárólag udvariassági jellege van. Bécsből jelentik: A Neue Freie Presse Schober kancellár budapesti látogatásával kapcsolatban azt írja, hogy a kancellár magyarországi utjának kizárólag udvariassági jellege van és a két szomszédos állam közötti barátságos viszonyt dokumentálja. A látogatás Bethlen magyar miniszterelnök meghívására történik meg és azon politikai vonatkozású kérdéseket nem fognak megtárgyalni.

Orvosi hír. Dr. Rosenberg Ernő fogorvos külföldi tanulmányutjáról hazakerkezett. Rendeléseit fog- és szájbetegnek ismét megkezdte Cluj, Str. Memorandului, volt Unió ucca 7. szám.

Modern üdülőttelep Bratean. A biharmegyei Bratean, a cluj-oradeai vasútvonal mentén, a Körös-folyó szígeén épült hatalmas park-közepén fekvő kastélyban özv. Leinorfer Károlyné vezetése alatt nyaraló nyílt meg. Az üdülőttelep kiválóan alkalmas pihenésre és orvosok különösen vésze-gények, sápkórosok, idegkimerültek és labaddozók részére ajánlják. A penzióhoz gyermeküdülőttelep kapcsolódik, ahol szeretetteljes, gondos pedagógiai felügyeletben részesülnek a gyermekek. A penzió szolid árai lehetővé teszik, hogy a kevésbé tehetősek is élvezhessék egy rendkívül kellemes és egészséges nyaralás örömeit.

Guttman névre haligatott és leánya volt a híres szénbárának. Lichtenstein bigottan katolikus lakosságának nem tuiságosan tetszett, hogy a nagyherceg zsidó származású asszonyt vett feleségül s a nagyhercegnő elleni ellenszen- vet csak még növelte az a tény, hogy Elza nagyhercegnő már elvált asszony volt, amikor feleségül ment I. Ferenc hercegehez...

Forradalom lesz, vagy játékbank?

S most, amikor komolyan fenyegetett a veszély, hogy az apró Lichtenstein is követni fogja nagy szomszédai, Németország és Ausztria példáját s elkergeti „uralkodó”-ját, a herceg tanácsadói új sakkhúzásra szánták el magukat. Abból az elvből indultak ki, hogy ha egy népnek anyagilag jól megy, akkor a nép nem eszínál forradalmat, de takaréka rakja a pénzt — s felmerült a játékkaszinó alapításának ötlete.

Lichtenstein vidéke nagyon szép és a legkülönbözőbb természeti szépségekkel van megáldva — az idegenforgalom pedig gazdaggá teszi a lakosságot. Természetesen fölmerült az ötlet: idegenforgalmat kell teremteni. A herceg tanácsadói persze azt is tudták, hogy van valami, ami jobban vonza a tömegeket a természeti szépségeknél — hiszen Monte Carlóba sem a természeti szépségek kedvéért mennek az emberek — s elhatározták, hogy egy idegen tökecsoporthat koncessziót adnak egy játékkaszinó alapítására.

... Az azonban másik kérdés, hogy a játékkaszinó-alapítás tényleg lecsendesíti-e a kis országocska lakosságának forradalmi hangulatát s a német sajtó szerint könnyen lehetséges, hogy a rulett ugyanolyan kevéssé lesz alkalmas eszköz a forradalmi hangulat leszerelésére, mint azok a konzervatívabb módszerek, — szuronyok, fegyházak, rendörség — melyeket I. Ferenc nagyobb országok felett uralkodó kollégái vettek igénybe a multban. Mindenesetre érdekes kuriózum, hogy már a rulett is szerepet kapott a dinasztikus politikában, mely egyébként Lichtensteinnél nagyobb országokban sem volt válogatós soha az eszközökben...

A párizsi rendörség letartóztatott egy kommunista agitátornót. Párizsból jelentik: A rendörség néhány nappal ezelőtt letartóztatta Susanne Giraud kommunista agitátornót, aki ellen alapos gyanuok vannak abban az irányban, hogy moszkvai megbízásból fontos szerepet játszik a franciaországi kommunista mozgalomban. Az agitátornót börtöne előtt ma ötven kommunista tüntetésbe kezdett, Susanne Giraud szabadon engedését követelve. A rendörség közbelépett, szétoszlatta a tüntetőket és többeket letartóztatott, majd adataik felvétele után újra szabadon engedte a kommunista tüntetőket.

Oriaszt a hőség Ausztriában. Bécsből jelentik: Ausztriában az utóbbi három héten át kis megszokásokkal állandóan oriaszt hőség uralkodott. A hőhullám tegnapi tovább fokozódott és a napon a hőmérő órákon át 45° Celsius mutatót. Többeket napszúrással és hűgúttal kórházakba kellett szállítani.

A Zsidó Nőegylet folyó hó 29-én, vasárnap délután 6 órai kezdettel a „Zajzon”-kertben, Str. Motilor, éjjel délutánt rendez. Táncrúlett, labdajáték, színpadi előadások és egyéb meglepetések fogják a közönséget szórakoztatni. Mivel meghívók nem bocsátatnak ki, az Egylet a jótékony célra való tekintettel ezúton kér mind számosság megjelölését.

Keller Helén 50 éves. Keller Helén, a vákon született híres írónő a napokban lett 50 éves. Keller Helén nevét világszerte ismerik. Amerikában született és 24 éves korában már filozófiai doktor lett. Ezután kinevezték az amerikai süketnéma intézetek inspektorává. Tizenöt évvel ezelőtt jelent meg: „Élet-förténetem” című önéletrajza, amelyben bámulatos közvetlenséggel és finom írói készséggel tárja fel a süketnéma létüleit. Később „Leveleim” címmel megjelent könyvével keltett nagy fel-tűnést. Az évforduló alkalmával a világ minden részéből üdvözlő táviratokat kapott a kiváló írónő.

Legnagyobb fájdalomtól eltelve közöljük, hogy hosszú éveken át a leglelkiesmeretesebb munkatársunk

LÁZÁR TIBOR

títkár ur

i. hó 26-án váratlanul elköltözött az élők sorából.

Szeretett kartársunkat i. hó 29-én vasárnap d. e. 11 órakor fogjuk az izr. hitközség halottasházából (Hosszu-u. 9.) utolsó útjára elkísérni.

Emléke közöttünk marad!

Steaua Romániei

Román Biztosító Társaság

Igazgatója

és tisztviselői kara.

— A somér kerti ünnepély június 6-án délután 4 órakor veszi kezdetét. Páratlan az az érdeklődés, mely a jövő héten megtartandó somér kerti ünnepély iránt megnyilvánul. A korai órákban kezdődő gyermekdelután, melynek programjában a gyermek-színpad, bábszínház és gyermekszépségversenyen kívül ötletesebbnél-ötletesebb meglepetések fogják a fiatal hallgatóságot egyik ámulatból a másikba ejteni, mely minden bizonnyal felejthetetlen lesz minden fiatal leány és fiú számára. Az esti műsorban a kacagtató pompás kabarészámokon kívül éjjelleg tartó tánc, továbbá szépség- és eszűnyasági verseny, értékes díjakkal szerepelnek. Pompás, olesó bufféról és vacsoráról gondoskodva lesz. Amint az előjelekből látszik, ott lesz egész Kolozsvár, fiatal és öreg egyaránt. Felhívjuk részére a program és tánc este 9 órakor veszi kezdetét.

Rosszabbodott a pápa állapota. Rómából jelentik: A pápa állapota rosszabbodott. Tegnapi orvosi konzilium volt betegyánál, amelyen olasz orvosok kívül francia és német orvos-professzorok is résztvettek. A konzilium ugy határozott, hogy a székségessé vált mütétet egyelőre nem hajtják végre.

Bikszád gyógyfürdő! Erdély Karlsbadja, a hurutosok Mekkája, nyitva június 1-től. Ivó kura, inhalatórium. Hidrogén-gyógyintézet. Szénsavas fürdők. Állandó fürdőorvos. Gyógy- és zenedíj nines. Napi pensio 240 lejtől. Ritualis vendéglő. Vasút, posta, távirat helyben. A Bikszád víz a legjobb égvényes konyhasós savanyúvíz. Borral, vagy gyümölcszörppel kellemes üdítő ital. Gyomorégést azonnal megszüntet, emésztést elősegít. Prospektust díjtalanul küld a fürdőigazgatóság: Baia-Biesad, jud. Sátmar.

A vérbajt

kezelje SIGMARGYL pastillával

Arzén, bismuth, higany. Készítette dr. M. Pomaret, a párizsi egyetem Dermato vérbaj laboratóriumának volt főnöke.

A Sigmargyl

helyettesíti az oltásokat; és kizárja a szerencsétlenségeket.

A Sigmargyl

nem mérges anyag és nem káros a szervezetre.

A Sigmargyl

nak hatása van a vérbaj összes esetiben.

A Sigmargyl

eltünttet gyorsan minden sebet és negatívva teszi a Bordet-Wassermann vizsgálat eredményét.

Egy hónapi gyógykezeléshez szükséges egy üveg ára 390 lejt.

Kérjen prospektust és felvilágosításokat.

Kapható az ország összes gyógyszer-táraitban és drogériáiban. Engros lakata Bukarest, V. ker. Str. Principelele Unite 14. szám.

 cipőmodellek legújabbak! Kapható minden jobb üzletbe

— Estély a berlini Berlinből jelentik: zett berlini román szor és neje a Berdik Energia-konf-tusai-tiszteletére nően sikerült többek között Heilini nagyiparos é bankár.

— Az „Ezra” é hó 29-én, vasárnap gyűlést tart. Ez az egyesület könykönyveket szolgáló szűlet könyvtárba les előtt.

— Hiddal kö szárazfölddel. Rósolini miniszter Velencét a szárahid építéséhez s rás állami hozzájáruló okmányt. összes költsége fogtak kitenni öszeg közötti város viseli, me régóta kérelmez kerülő új hidat.

— Betörés. Sz E hó 24-ről 25-re újváron betörtel üzletbe, ahon bórárut vittek. Az üzlet fennáll madik betörés. A társait, ha valak lana, azonnal ér áru javarésze kár 270 ezer lejt.

— Ezeréves Reykjavikból je lament (altíng) ünnepségei ma fővárosában, Róságok bevezető gon zajlott le, az első törvény Thorhallson izl üdvözölte a egybegyűlt ve Keresztély dán is perszonál-uz Lyitotta meg az

SZÉP ARCBÖRE LESZ

HA

Germanóree

ARCKRÉMET HASZNÁLJA

EZT A VILÁGHÍRŰ ARCKRÉMET

A 100 ÉV ÓTA FENNÁLLÓ

PARISI GYÁR KÉSZITİ.

Germanóree

PARFÖM GYÁR

PÁRISBAN 1818 ALAKULT

Mindenütt kapható!

— Estély a berlini román követségen. Berlinből jelentik: Az újonnan kinevezett berlini román követ, Ciaca profeszszor és neje a Berlinben lezajlott második Energia-konferencia román delegátusai tiszteletére estélyt adott. A kitűnően sikerült estélyen megjelentek többek között Heinrich Hirschberg berlini nagyiparos és dr. Curt Soberheim bankár.

— Az „Ezra” értesíti tagjait, hogy f. hó 29-én, vasárnap este 9 órakor évrzáró gyűlést tart. Ezúton kéri tagjait, hogy az egyesület könyvtárából kikölcsönzött könyveket szolgáltatassa vissza az egyesület könyvtárába, lehetőleg a zárógyűlés előtt.

— Hiddal kötik össze Velencét a szárazfölddel. Rómából jelentik: Mussolini miniszterelnök ma szignálta a Velencét a szárazfölddel összekötő új hid építéséhez szükséges 60 millió lírás állami hozzájárulás kiutalásáról szóló okmányt. Az új hid építésének összes költségei 85 és félmillió lírát fognak kitenni és az építkezési végösszeg közötti különbözetét Velence város viseli, melynek lakossága már régóta kérelmezte a most megépítésre kerülő új hidat.

— Betörés. Szamosújvárról jelentik: E hó 24-ről 25-re virradó éjjel Szamosújváron betörték Klein és Roth börtületébe, ahonnan nagymennyiségű börtárukat vittek el ismeretlen tettesek. Az üzlet fennállása óta ez már a harmadik betörés. A cég arra kéri szakmártársait, ha valaki gyanús börtárukat ajánlana, azonnal értesítsék őket. A krómáru javarésze Renner-féle áru volt, a kár 270 ezer lejre rug.

— Ezeréves az izlandi parlament. Reykjavíkból jelentik: Az izlandi parlament (alting) ezer éves alapításának ünnepségei ma megkezdődtek Izland fővárosában, Reykjavíkban. Az ünnepségek bevezetője a thingvelliri síkságon zajlott le, ahol ezer évvel ezelőtt az első törvényhozó ülést tartották. Thorhallson izlandi miniszterelnök itt üdvözölte a világ minden részéből egybegyűlt vendégeket. Ezután X. Keresztély dán király — Izland ugyan is perszonál-unióban van Dániával — Lyitotta meg az alting ünnepi ülését.

— Gépirónókat keres a Népszövetség. Berlinből jelentik: A Népszövetség német delegációja pályázatot hirdet a Népszövetség mellett működő segédhivatalok német gépirónói állásaira. Őt állásról van szó. A hölgyek nem lehetnek fiatalabbak husz évesnél, de harmincénél sem lehetnek idősebbek. Azonkívül követeli tőlük a németek kívül legalább még egy európai nyelvet az ismeretét és a lehető legjobb mesterségbeli képességeket. Ezért csakis a legügyesebbek nyerhetik el az állásokat. Junius 12-én a pályázók bizottság előtt vizsgáznak. A Népszövetség pénztára évi 7000 svájci frankot fizet (210 ezer

lejt), ami még a drágaságáról híres Genfben is jelent valamit. A berlini hölgyek nem annyira a jövedelem miatt versenyeznek az állásért, hanem mert eddig a Népszövetségnél alkalmazott összes gépirónók a lehető legjobban mentek férjhez. A franciákat és angolokat nem favorizálják annyira, mint a németeket és a kisebb nemzetekhez tartozókat. Magasállású exotikus urak, japán hercegek, márkik viszik el a gép mellől, vagy pedig a Népszövetségnél alkalmazott hivatalnokok kéri meg kezüket, ami szintén igen jó partit jelent, hiszen az uraknak legalább ilyen összeget kitevő javadalmazásuk van.

KÖZGAZDASÁG

Amerika mesterségesen igyekszik fenn tartani a gabonaárakat

Newyork, június 27. Amerikában újabban erős áramlat keletkezett, amely tiltakozik az ellen, hogy az állam horribilis pénzeket adjon a gabonaárak mesterséges fenntartása ellen. A politikai gyűléseken a szónokok erősen követelik, hogy a kormány tegye közzé azokat az összegeket, amelyeket eddig költött el a gabonatermelők megmentése érdekében. Tekintve, hogy a mostani aratás is dus gabonamennyiséget ígér, ezek az összegek bizonyára olyan nagyarányúak, hogy azt még Amerika állangazdasága is meg fogja érezni.

A Farm-Boars barátai az új áram-

— Amerikai részvény-rekordok. Newyorkból jelentik: A nagy amerikai társulatok részvényei európai fogalmak szerint egészen rendkívül nagyszámu részvényes között vannak elterjedve. A legtöbb amerikai társulat azon igyekszik, hogy minél szélesebb körben legyen elterjesztve a részvénye. Legmesszebbre ment ebben a tekintetben az American Telephone and Telegram Company, amelynek körül-

leg azzal érvelnek, hogy minden állami támogatás ellenére sem sikerült az európai árakat leszorítani. Európa ugyanis rekordtermés előtt áll, ami által minimumra fog leszállani az amerikai gabonaexport. Ilyen körülmények között Amerika egész nemzeti vagyontát áldozhatja fel, mégsem fogja tudni megállítani az amerikai gabonaesést.

A Farm-Boare barátai az új áramlattal szemben nem igen tudnak más érveket felhozni, mint hogy az amerikai farmert, mint a nemzet gerincét állítják oda, akit támogatni a kormány-nak becsületbeli kötelessége.

Comp. 100.000. Érdekes, hogy a tőzsde válsága sokban hozzájárult a részvényeknek minél nagyobb körökben való elterjedéséhez. A kisemberek ugyanis leginkább az olcsóbbá vált részvényeket vásárolják, a nagy spekulánsok nagyobb pakettjeiből.

— Újabb fizetésképtelenségek Németországban. Berlinből jelentik: Herman Günsche berlini áruháza fizetési zavarokba jutott. A passzívák 1.7 millió márkát tesznek ki. — A K. E. Hochwald A. G. nyakkendő-gyár 897.000 passzívával fizetésképtelenséget jelentett be. A cég 30 százalékos egyezkedési kvótát ajánlott fel.

A német hitelezők akciója a törvényes kiegyezési kvóta ellen. Berlinből jelentik: Az utóbbi hónapokban Németországban a fizetésképtelenségek során az egyezkedésnél a felek soha 30 százaléknál többet nem ajánlottak, arra való hivatkozással, hogy a törvény sem követel többet 30 százaléknál. Minthogy a közeljövőben alig van kilátás törvényes rendezésre, a hitelezők elhatározták egymás között, hogy ezentul nem fognak hozzájárulni semmiféle egyezkedési ajánlathoz, ha az adós előzőleg nem kötelezi magát jó garanciák mellett legalább is 50 százaléknak a megfizetésére.

— Kénsavtröszt készül. Berlinből jelentik: Néhány hét óta a német és angol mesterséges kénsavat gyártó nagyiparosok képviselői tárgyalásokat folytatnak egy szorosabb érdekközösség létrejötté érdekében. A tanácskozásba újabban bevonták az amerikai kénsavgyárosokat is. Újabban Chilében egy kénsavgyár alakult Ascosana név alatt, amely szintén be fog vonulni a nemzetközi tröszt tagjai közé. Ez az új vállalat 75 millió font sterlinggel alakult, amelynek felét a chilei kormány jegyezte le. Ha ezzel a nagyarányú gyári üzemmel meg fognak tudni egyezni, akkor a nemzetközi kartellhez csatlakozni fognak a világ összes kénsavgyárai.

Hirdessen az Uj Keletben

ajdalomtól eltelve
össze éveken át
több munka-

TIBOR

ur
atlanul elköltö-
ből.
arsunkat f. hó
i. e. 11 óraker
község halottas-
9.) utolsó ut-

nk marad!
Romániei
Társaság
zgatósága
triselői kara.

ünnepély június
reszi kezdetét.
kiadás, mely a
andó somér kerti
vilvánul. A korai
gyermekdelután,
an a gyermek-
és gyermekszép-
tletesebbnél-ötle-
fogják a fiatal
amulatból a má-
inden bizonnyal
den fiatal leány
esti műsorban a
arészamokon fi-
t. továbbá szép-
verseny, értékes
Pompás, olesó
ról gondoskodva
kból látszik, ott
r. fiatal és öreg
szere a program
reszi kezdetét.

papa állapota.
papa állapota
orvosi konzilium
ilyen olasz orvos
nyemet orvos-
tek. A konzilium
a szükségessé
nem hajtják

Erdély Karls-
kaja, nyitva ju-
nhalatörüm. Hi-
zésávas fürdek.
rógy- és zenedij
lejtől Ritualis
távirda hely-
egjobb égvényes
Borral, vagy
emes üdítő ital.
megszüntet,
pektust díjtala-
gatóság: Baia-

dajt

pastillával

ny. Készítette
egyetem Der-
manak volt fő-

gyi

és kizárja a

gyi

káros a szer-

gyi

összes ese-

yl

sebet és ne-
Wassermann
nyét.

szhez szüksé-

felvilágosítá-

es gyógyszer-
Engros lera-
Principatele

modellek

abbak!

apható
jobb fizletbe

„Európa öregszik“ állapítja meg a német egészségügyi hivatal főnöke

A tudomány győzedelmeskedik a betegségek fölött, de tehetetlenül áll a nyomorral szemben

Berlin, június 27. A berlini egészségügyi hivatal elnöke, dr. Kurt Hamel a napokban előadást tartott. Hatvanezeröttszáz születésnapját választotta alkalmul a kiváló tudós, hogy általános képet adjon és alkosson Németország egészségügyi helyzetéről és közvetve Európáról is. Sok örvendetes és szomorú adat, de sok teljesen új momentum is elegyedik össze ebben a nagy perspektívájú referátumban.

Az emberi tudomány a legnagyobb diadalt a szociálhigiénia terén érte el. Évek óta folyik a vita az életkor meghosszabbításának lehetőségeiről. A megfiatalítás problémája egyaránt érdekli a szakembereket és laikusokat. Ha nem is a regényírói fantázia elképzelései értelmében, de a valóság határain belül máris esodálatos eredményeket értünk el. Ötven esztendő alatt Németországban — és ez a szám hozzávetőlegesen más országokra is érvényes — az emberi életkor kerek husz esztendővel emelkedett. 1880-ban átlag 37 esztendőig tartott egy-egy ember földi maradványa. Ma a statisztikai adatokat számbavéve, minden halandó 57 esztendőig remélhet.

Természetesen nagy szerepet játszik a statisztikának kedvező alakulására a gyermekhalandóság csökkenése is. Esodálatos, hogy az orvostudomány és a szociálhigiénia mit művelt ezen a téren. A háború pusztításait nemcsak kihevertük, hanem rendkívüli haladást értünk el az utolsó háború előtti esztendőkhöz viszonyítva is. De minék motiválni, beszélni az adatok: 1891-től 1900-ig ezer élveszületett csecsemőből 217 pusztult el élete első évében. 1913-ban már csak 13 és 1928-ban — hét: vagyis a csecsemőhalandóság alig harminc esztendő alatt egy harmincad-része esett.

Hasonlóan eredményes harcot folytat a tudomány az emberiség két nagy pusztítója, a tüdőbaj és a vérhaj ellen. Különösen a vérhajnál tapasztalható alig remélt csökkenés. Nyolc esztendő alatt, vagyis 1919-től 1927-ig a luetikus megbetegedések száma évről-évre csökkent és végül egyharmadára süllyedt.

Ezek a kedvező eredmények még hathatósabban befolyásolják a statisztikát, ha az emberi egészség más ellenségei nem terjesztenék ki offenzívájukat. Különösen figyelemreméltó a sarlach-megbetegedések ismeretlen tényezőkből eredő fantasztikus terjedése. Hamel titkos tanácsos hagsúlyozta, hogy ez a jelenség nemcsak Németországban mutatkozik, hanem egész Európában egyforma erővel érvényesül. 1923-ban Poroszországban 17.025 sarlachbeteg volt, 1928-ban már 85.478. A rohamos emelkedést mi sem bizonyítja jobban, mint hogy egy esztendő alatt, 1927-től 1928-ig huszonhét ezerrel emelkedett a sarlachbeteg szám.

A tudomány nem hajlandó tétlenül szemlélni a súlyos fertőző betegség pusztításait és a legszélesebb alapon folytatva kísérleteit, keresi a vérhenyellenes küzdelem hatékony ellenszereit. A sarlach-védőoltással végzett kísérletek még nem elég nagyszámúak ahhoz, hogy végleges következtetésekre adjanak alkalmat, de az eddigi megfigyelések optimizmusra jogosítanak.

Európa öregszik. Ez a magyarázata annak, hogy a vérkeringési szervek megbetegedései az óvilágban egyre emelkednek. Agyszéllhűdés és rák ezek a megbetegedések leggyakoribb megnyilvánulási formái. Különösen a rák terjedésével szemben nem tud még elég erős gátat emelni a modern tudomány.

A betegségeknek az ember is segít. Az öngyilkosság járvány még mindig tovább pusztít. De itt különös eltérések mutatkoznak. A harminc év fölötti férfiak egyre ritkábban nyulnak

a fegyverhez, de annál jobban növelel a halál önkénteseinek armádjának a leányok és asszonyok. A női öngyilkosok száma egyre ijesztőbb arányokat ölt.

Viszont a balesetek elsősorban a férfiak köréből szedik áldozataikat. Ugyalátszik, a férfiak még mindig jobban ki vannak téve a veszedelemnek. 1929-ben 1934 férfi és csupán 394 nő pusztult el közlekedési balesetek következtében. A főgyilkos az autó, mely 1848 áldozattal vezet a statisztikában. A vasutnak 302, a villamosnak csak 108, a vízi közlekedési eszközöknek

pedig összesen 53 halottja van.

Mindezt egybevetve, ha az egyes lehangoló adatoktól eltekintünk, a népesség kedvező fejlődést mutat. De amit a kultúra az egyik terepmonnyer, azt elveszti a másikon. Tessék három szám: ötven esztendő előtt 1000 lakosra 40 születés, 25 évvel ezelőtt 35 születés, ma 18 születés esik. Vagyis a születések száma 50 esztendő alatt 55 százalékkal csökkent. Ma még nem mutatkoznak az ebből eredő súlyos következmények. Az átlagos életkor meghosszabbodása reparálja a hiányt. De még csak néhány év és törvényszerűen bekövetkezik az európai népfaj lassu kipusztulása. A vidék követni fogja a várost. A városokban 1000 lakosra már csak 14 születés esik. A szám evről-évre csökken. Megállítani a proecessust nem lehet.

A tudomány győzedelmeskedik a betegségek fölött. De tehetetlenül áll a nyomorral szemben, amely a születések csökkenésének egyetlen igazi és való oka.

Színház-Művészet

A Magyar Színház iródájának közleményei: HADZSI MURAT

Az egész város a „Hadzsi Murat“ sikerétől hangos.

A délutáni órákban és később is olyan népvándorlás özönlik a Magyar Színház felé, hogy a forgalom is megakad. A pénztár előtt a megerősített rendőri készültség is alig tudja fenntartani a rendet, olyan nagy a tolongás, holott most már két pénztár áll a közönség rendelkezésére.

Igazi „Hadzsi Murat“ láz uralkodik Kolozsváron. Beteggyóbb kelnek fel az emberek, mert nem akarják elmulasztani, hogy ezt a hangos filmesodát, aminél tökéletesebbet a filmtechnika még nem alkotott, megnézzék.

Az érdeklődés előreláthatólag szombaton és vasárnap fog tetőpontjára jutni, erre a két napra a színház vezetősége különleges intézkedéseket fogantatosított, hogy mindenki tolongás nélkül kényelmesen juthasson helyéhez. A színház kéri azonban a közönséget, hogy önmaga is ügyeljen a különösen nagy tumultusban a zsebmetszőktől óvakodjék.

Ezenfelül tudatja a színház a közönséggel, hogy sikerült egy nappal prolongálni a „Hadzsi Murat“-ot, tehát nem okvetlenül szükséges, hogy vasárnap nézze meg mindenki a filmet, mert hétfőn is négy előadásban fogják vetíteni a „Hadzsi Murat“-ot.

Előadások kezdete 3, 5, 7 és este 9 órákor. Helyárak: 30, 20 és 10 lej.

Szombaton és vasárnap éjjeli előadás, csak felnőtteknek: EROTIKON

A Magyar Színházban szombaton és vasárnap éjjeli előadást tartanak. Az éjjeli előadás kezdete: 11. Ezen a két éjjeli előadásban a legkételetesebb világ-film, a művészi kivitelű „Erotikon“ fog színre kerülni. Az „Erotikon“ témája annyira kényes, hogy ezekre az éjjeli előadásokra kizárólag csak felnőtteknek szolgált ki jegyeket a pénztár.

Vasárnap délelőtti 11 órákor PAT ÉS PATACHON

Brillians és kacagtató matiné-műsora lesz a Magyar Színház moziájának vasárnap délelőtti. A „Szerencsekerék“ című bohózatot vetítik, a főszerepben Pat és Patachon. Helyárak: 15 és 10 lej.

BENAMY: „KAJUT“. (Teljes kiadás) Ára 60 lej. Kapható az Uj Kelet könyv-osztályában.

A MAGYAR SZÍNHÁZ MOZI-MŰSORA:

Pénteken 3, 5, 7 és este 9 órákor: Hadzsi Murat (A fehér ördög) Iván Mosjoukine. Helyárak 30, 20 és 10 lej. Szombaton 3, 5, 7 és este 9 órákor: Hadzsi Murat (A fehér ördög) Iván Mosjoukine. Helyárak: 30, 20 és 10 lej.

Szombaton éjjeli előadás 11 órai kezdettel, csak felnőtteknek: Erotikon. Helyárak: 30 és 20 lej.

Vasárnap délelőtti 11 órákor matiné 15 és 10 lejes helyárakkal: A szerencsekerék (Pat és Patachon).

Vasárnap 3, 5, 7 és este 9 órákor: Hadzsi Murat (A fehér ördög). Helyárak: 30, 20 és 10 lej.

Vasárnap éjjeli előadás 11 órákor csak felnőtteknek: Erotikon. Helyárak: 30 és 20 lej.

RADIO MUSOR

Idő: Középeurópai

SZOMBAT, JUNIUS 28

Bukarest. 17: Zenekar 18.30: Felolvasás. 18.45: Hírek. 19: Gramofon. 19.40: Rádiógyetem. 20: Opera.

Budapest. 9.15: Hangverseny. 9.30: Hírek. 12: Déli harangszó az Egyetemi templomból, időjárásjelentés. 12.05 Eugen Stepat orosz balalajka zenekarának hangversenye. 12.25: Hírek.

1: Pontos időjelzés, időjárásjelentés. 2.30: Hírek. 4: A magyar cserkészszövetség előadása. A 12. sz. „VIII. R.“ Horánszkyuceai realskola cserkészapatának egy öse Kovács Gy. cserkésztszint vezetésével tábori játékokról tart előadást. 4.45: Pontos időjelzés, időjárásjelentés, hírek. 5: Dunkel Norbert előadása: Művésztrémák. Művészetekdoták. 5.30: Gramofonhangverseny. 6: Császár Elemér dr. egyetemi ny. r. tanár előadása: „Képek a magyar irodalom multjából“.

6.30: Az újpesti I. számú polgári leányiskola énekarának hangversenye. 8.15: Novellák. 8.45: A katonazene története. 10.15: Pontos időjelzés, időjárásjelentés, hírek, majd cigányzene.

operája. Utána zenekar. Berlin. 22: Táncczene. Breslau. 22.50: Táncczene. Hamburg. 23.15: Táncritmusok orgonán.

Kolozsvári Takarékpénztár és Hitelb. Rt.

Cluj (Kolozsvár), Piata Unirii (volt Mátyás király tér) 7.

Betéteket előnyös kamattal fogad el és rendszerint felmondás nélkül fizet vissza. Olcsó kölcsönöket nyújt.

Fiókjai: Dej, Diciosanmartin, Alba-Julia, Targul-Mures, Oradea és Timisoara. (Dés, Diciosanmartin, Gyulafehérvár, Marosvásárhely, Nagyvárad és Temesvár)

Saját tőkél 143 millió lei

Affiliál: Intézetei: Torda-aranyos Vármegyei Takarékpénztár r.-t. urda (Torda), Alsófehérvármegyei Bank és Takarékpénztár r.-t. Aiud (Nagyenyed), Udvarhelymegyei Takarékpénztár r.-t. Odorheiu (Sz. elyudvarhely) és Cristur (Sz. Keresztur, Szászregényvidéki Takarékpénztár r.-t. Reghin (Szászregény), Népbank r.-t. Huedi (B.-hunyad.) Szam osujvár (Hitelbank R.-t. Gherla (Ezamosujvár).

Minden bankügyletet legelőnyösebben végez.

Áruraktárai a vasut mellett.

Nyomatott Fraternalitas Lap- és Könyvkiadó Rt. nyomdájában, Cluj, Str. Baron L. Pop 18. Telefon 9-77.

- Molánd. 21.15: Kamarazene.
- Róma. 22.30: Jazz.
- Stuttgart. 20: Filharmónikus hangverseny.
- Varsó—Kattovitz—Poznan. 20.45: Népszerű hangverseny.
- Riga. 21.30: Táncczene.
- Oslo. 22.40: Gramofon-táncczene.
- Prága. 19.30: Strauss: Egy éj Velencében e. operettje.

Pályázati hirdetés

Háromszék vármegye Statusquo Hitközsége Sft. Gheorghe pályázatot hirdet:

1. Előimádkozói állásra: Pályázhatnak jó hanggal rendelkező román állampolgárok, román és magyar nyelvtudással, akik a zsidó hitoktatást el tudják látni; baromfimeztésre jogosítottak előnyben részesülnek.

Fizetés havi 4700 lei, lakás és a szakasos mellékjövdelem.

2. Metzsoi állásra: Pályázhatnak, akiknek 3 elismert rabbittól képeztetésük van. מודל ובי. Fizetése havi 3,700— lei, lakás, sechita és a szakasos mellékjövdelem.

Sajátkezűleg irt pályázatok, bizonyítvány-másolatokkal, fényképpel, családi körülmények és kor megjelölésével beadhatók július hó 31-ig.

Az állás f. évi augusztus 25-ig elfoglalandó. Vasuti költségeket csakis a meghívottaknak térítünk meg.

Sft. Gheorghe, 1930. június 24.

Anton Rosenzweig Cluj

היימ אונד סליחיים נאסדאנרלינג
Héber könyvek
gyapju és selyemtalleszek
nagykereskedése. — Gyári árak!

Ügyeljen az egészségére! Megóvja Önt a nemibetegségtől!

Apróhirdetések

ATHELYEZTEM orth. köze vendéglőmet TIMAR-UTCA 7. alatti udvari helyiségbe, ahol továbbra is elismerten kitűnő konyhával és fokozottan figyelmes kiszolgálással állók b. vendégim rendelkezésére. További szives pártfogást kér NOTA MÓR tulajdonos.

Hecht Kalapüzem
Cluj, Cai a Regele Ferdinand 30. sz., a nagy vashíd mellett.

KIADÓ 2 és 4 szoba konyha, előszoba, fürdőszoba, konyha, éléskamra, viz. villany, központi fűtés és lift használat. Értekezni P. Unirii 7. házfelügyelőnél.

TELJESEN különbejáratu, szép, egészséges uccai szoba fürdőszoba és zongorahasználatul is július 15 re. esetleg július elséjére kiadó. Str. Gen. Berthelot (Ötvös-ucca 25 sz.

KERESEK egy kellemes zsidó lakótársnót 2-3 hétre Ellőpatakra július 1 től Grünwald Széchenyi tér 11.

ELSŐ, második gimnazistákat, elemistákat pótvizsgára olcsón előkészít középiskolai tanulók. Cim a kiadóban.

MINDENNEMÜ kárpitos munkát a legkifogástalanabbul pontosan és gyorsan elvégzek. Szolid árak. Baruch Bence Széchenyitér 29. hátul az udvarban.

INTELLIGENS zsidó leány háztartásba vagy gyerekek mellé ajánlkozók. Cim a kiadóban.

ALKALMÚ VÉTEL! Olcsón eladó jól berendezett részöntőde és megmunkáló berendezés, bevezetett árucikk. Értekezhetni a kiadóban.

SCHWARTZ IG-NACNE orth. köze VEGETARIUS ET-TERMÉ és tejoszronka Reg. Ferdinand (Wessselényi-ucca) 10. sz. alatt megnyit. A felhasználó tejmétek saját készítményeim. — Ugyalott naponta friss tehér és bivalytej házhoz szállítva is kapható.

HÁROM szobás modern laká Wessselényi-uccában július 15 re kiadó. Értekezni a „Golya“-Áruházban.

5-6 szotás földszintes lakást keresek a Wessselényi-uccában, dímet a kiadóba kérek.

BÁRHOL MEGJELENT KÖNYVET MEGKAPHAT AZ UJ KELET KÖNYVOSZTALYÁRAN

XIII ÉVFOLYAM Cluj—Könyvkiadás június 28. 5690 ÉV

Az Uj Kelet és bánati... Cikkeink uterrás meg... Kéziratokat és megörzéstül

A felraj

Hétfőn délben francia csapatokból és Guillaumvel Elzszaba volt repülő a megleték homlokzatát német köztársaság helyét. Ugyanez szes középület röpönnék fel, szorongva várt. Ágyuk és harati közti megbékülés mely kétségtelgyobb európai béke ügyét van év óta ósrégi ncia tiszték és német lakosságát nek felételeit. megszállás fűtő meglátion tette lehetlent tes szándékunka lyekat egyes p mint francia rékomolyan akarttözött hatalmi köepette nem tu

Kétségtelen, nai területek k szág részéről, t A német közzgazdalyos megpróbál melyek hosszu t egyenlőek a nérszolgaságával. telezottségek. pénzügyi életét ipart és általában melést megakabelső és külső hessen áruí szárnélküliek százez hassa. A néme gyelmeztségyük ismert, öntuda ott tartanak, h met ipar versen bizonyos bérre. Az állami pénzülyos deficittel Young-tervben miatt, hogy hos addig, míg ezen lapotok alakulhban.

A rajnai terü fizetett ár tehát óriási. És még megéri ezt az á melynek politik talansággal tölté Egy olyan magben, mint a né érzékenység, az büszkeség sokka zik, semmint al alázások elvise elnyomatás tuda anyagi és érde lenül rendkivü szának a népek egyének életéb volna letagadni.

SPORTÉ